

FÖRSVARSKOMITTENS BETÄNKANDE 1/2004 rd

Statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 2004

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 1 oktober 2004 statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 2004 (SRR 6/2004 rd) till försvarskommittén för beredning.

Utlåtanden

I enlighet riksdagens beslut har utrikeskommittén (UtUU 4/2004 rd), finanskommittén (FiUU 30/2004 rd) och förvaltningskommittén (FvUU 31/2004 rd) lämnat utlåtande i saken. Utlåtandena ingår som bilagor till betänkandet.

Sakkunniga

Kommittén har hört

- statsminister Matti Vanhanen
- utrikesminister Erkki Tuomioja
- försvarsminister Seppo Kääriäinen
- kommendör för försvarsmakten, amiral Juha-ni Kaskeala
- statssekreterare Risto Volanen och statsministerns medarbetare Jukka Salovaara, statsrådets kansli
- understatssekreterare Jaakko Laajava, avdelningschef Kirsti Eskelinen, biträdande avdelningschef Anne Sipiläinen, enhetschef Elina Kalkku, enhetschef Pekka Orpana, enhetschef Maimo Henriksson, enhetschef Olli Perheentupa, enhetschef Marja Rislakki, ambassadråd Johan Schalin och ambassadråd Pirjo Tulokas, utrikesministeriet
- ambassadör Pentti Torstila, Finlands ambasad i Stockholm

- ambassadör Antti Sierla, Finlands Natoambassadör
- ambassadör Markku Reimaa, Nedrustningskonferensen i Geneve
- kanslichef Ritva Viljanen, polisöverinspektör Eero Laine och regeringssekreterare Keijo Siiskonen, inrikesministeriet
- kanslichef Matti Ahola, avdelningschef Pauli Järvenpää, enhetsdirektör, överste Arto Rätty, försvarsråd Olli-Pekka Jalonen, enhetschef, överste Tapani Hyötyläinen, informationsdirektör Jyrki Iivonen, personaldirektör Pasi Lankinen, ekonomidirektör Timo Norbäck, enhetschef, utredningsdirektör Juha Martelius, konsultativ tjänsteman Jukka Knuuti, konsultativ tjänsteman Mari Eteläpää, konsultativ tjänsteman Janne Kuusela, konsultativ tjänsteman Taina Susiluoto, överstelöjtnant Pekka Alhovaara, avdelningsstabsofficer, major Sami Nurmi, regeringssekreterare Marita Väänänen och ministerns specialmedarbetare Jari Partanen, försvarsministeriet
- forskningsavdelningens ordförande Jorma Hentilä och generalsekreterare Heli Santala, ordförande för Planeringskommissionen för försvarsinformation
- chefen för huvudstab, generallöjtnant Kari Rimpä, generallöjtnant Olavi Jäppilä, generalmajor Heikki Holma, generalmajor Hannu Herranen, generalmajor Olli-Matti Multamäki, ingenjörbrigadgeneral Markku Ihantola, brigadgeneral Heikki Lyytinen, brigadgeneral Jarmo Peltola, ingenjörsoverste Jukka Juusti, överste Sakari Honkamäki, överste

- Markku Koli, kommodor Gustav Öller, överste Veli-Pekka Parkatti, överstelöjtnant Pentti Forsström, överstelöjtnant Pertti Hyvärinen, överstelöjtnant Timo Mustaniemi, överstelöjtnant Pekka Toveri och major Heikki Pohja, Huvudstaben
- landshövding Rauno Saari, Västra Finlands län
 - talman Viveka Eriksson och notarie Susanne Eriksson, Ålands lagting
 - kanslichef Elisabeth Nauclér och lantråd Roger Nordlund, Ålands landskapsregering
 - kommandör för flygvapnet, generallöjtnant Jouni Pystynen
 - stabschef, kommodor Hanno Strang, staben för marinen
 - brigadgeneral, stabschef Paavo Kiljunen, staben för Norra Försvarsområdet
 - överste Keijo Suominen, staben för Östra Försvarsområdet
 - kommandör för Helsingfors Militärlän, brigadgeneral Jan Laukka,
 - kommandör för Åbo och Björneborgs Militärlän, flottiljämiral Bo Österlund
 - kommandör för Vasa Militärlän, kommandör Hannu Luukkonen
 - överste Pentti Väänänen, Försvarsmaktens Materielverk
 - överste Kari Janhunen, Flygkrigsskolan
 - överste Markku Aherto, Björneborgs Brigad
 - överste Jukka Haaksiala, Artilleribrigaden
 - överste Harri Ohra-Aho, Norra Karelen's Brigad
 - överste Markku Riittinen, Savolax Brigad
 - överste Timo Rotonen och överstelöjtnant Antti Arpiainen, Helsingfors luftvärnsregemente
 - kommodor Veli-Jukka Pennala, Skärgårdshavets Sjöförsvarsområde
 - överstelöjtnant Kari Hautasaari, Haapajärvi vapendepå
 - överstelöjtnant Timo Laine, Keuruu pionjärdepå
 - överinspektör Paavo Selin, Skyddspolisen
 - direktör Tapani Rantanen, Kommunikationsverket
 - överläkare Olli Haikala, Folkhälsoinstitutet
 - biträdande direktör Hannes Kulmala och beredskapsombudsman Kyösti Orre, Försörjningsberedskapscentralen
 - avdelningschef Olavi Nieminen, Nylands arbetskrafts- och näringscentral
 - stadsdirektör Paavo Karttunen, Kankaanpää stad
 - stadsdirektör Lasse Mäkinen, Kauhava stad
 - stadsdirektör Timo Louna, Keuruu stad
 - kommundirektör Kari Kähkö, Kontiolahti kommun
 - kommundirektör Jean-Mikael Öhman, Korpo kommun
 - biträdande stadsdirektör Eero Kaitainen, S:t Michels stad
 - kommundirektör Jari Rantala, Säkylä kommun
 - kommundirektör Hannu Joensivu, Tusby kommun
 - militärattaché, överste Ossi Koukkula, Sveriges ambassad i Helsingfors
 - ordförande Marja-Leena Karekivi, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
 - ordförande Mika Oranen, Befälsförbundet rf
 - ordförande Petteri Leino, Sotilasammattiliitto ry
 - överstelöjtnant, ordförande Pekka Kouri, Officersförbundet rf
 - avtalssekreterare Jorma Viiala, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry
 - ordförande, ingenjörskommendör Stig Landén, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry
 - direktör Markku Lakomaa och biträdande direktör Henrik Nordell, Finlands försvarsindustri rf
 - ombudsman Pekka Majuri, Försvarsutbildning rf
 - ombudsman Janne Kosonen, Finlands Reservofficersförbund
 - ombudsman Olli Nyberg, Reservofficersförbundet
 - ordförande Kalevi Suomela, Finlands Fredsförbund — Förening för FN
 - ordförande Markku Kangaspuro, Fredskämparna i Finland rf
 - general i a Jaakko Valtanen
 - amiral i a Jan Klenberg

- generalia Gustav Hägglund
- generallöjtnant eia Ilkka Hollo
- generalmajoria Ahti Vartiainen
- professor Heikki Patomäki, professor Tuomas Forsberg och direktör Teija Tiilikainen, Helsingfors universitet
- forskningsdirektör, professor Mikko Viitasalo, Försvarshögskolan
- professor Pekka Sivonen och docent Alpo Juntunen, Försvarshögskolans institution för strategi
- direktör Tapani Vaahtoranta, specialforskare Henriikki Heikka och specialforskare Hanna Ojanen, Utrikespolitiska institutet
- docent Pekka Visuri.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- statsrådets kansli
- social- och hälsovårdsministeriet
- miljöministeriet
- kanslichef Kirsti Rissanen, justitieministeriet
- brigadgeneral Lauri Kiianlinna, Staben för Östra Försvarsområdet.

Under behandlingen av redogörelsen har utskottet gjort en besöksresa till Moskva den 26—29 oktober 2004. Dessutom har utskottet vid behandlingen av ärendet haft nytta av den information det fått på sina besöksresor till Sverige och Estland i oktober 2003 och Förenta staterna i maj 2004.

REDOGÖRELSEN

I statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse görs enligt ett beslut i regeringen Matti Vanhanens program en bred bedömning av Finlands samlade säkerhets- och försvarspolitik.

Redogörelsen innehåller en genomgång av förändringarna i Finlands internationella omvärld och deras konsekvenser för Finlands handlingskapacitet och säkerhet i ett vidare perspektiv fram till 2010-talet. Utifrån en omvärldsbedömning anges utvecklings- och resursbehoven för de olika dimensionerna av handlingskapaciteten, den yttre handlingsförmågan, särskilt krishanteringsförmågan, försvaret, den inre säkerheten och insatserna för att trygga de centrala basfunktionerna i samhället.

Den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2004 utgör statsrådets grundläggande riktlinjer och lägger fast principerna och målen för Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje samt anger ramen för genomförandet av handlingslinjen inom olika sektorer. I redogörelsen 2004 beaktas redogörelser, utredningar och program som nyligen sammanställts eller som snart kommer att läggas fram. Bland dessa programdokument märks Strategin för trygghet av samhällets livsviktiga funktioner, Utvecklingspolitiska programmet, Statsrådets redogörelse om Finlands politik för de mänskli-

ga rättigheterna, Programmet för den inre säkerheten samt statsrådets kommande globaliseringsutredning till riksdagen och slutrapporten om utredningen "Finland i världsekonomin", som blev färdig under behandlingen av redogörelsen.

En rapport från den av statsrådets kansli tillsatta uppföljningsgruppen för säkerhetspolitiken har varit ett viktigt stöd för statsrådet i arbetet med analyserna och riktlinjerna och stått för det samarbete mellan riksdagen och statsrådet som beslutades i samband med behandlingen av den förra redogörelsen.

I redogörelsen konstateras att stabiliteten i Finlands närområden har förstärkts sedan redogörelsen 2001 på grund av Europeiska unionens och Natos utvidgning, unionens fördjupade integration och omvandlingen i Ryssland. Men samtidigt har den internationella situationen i ett bredare perspektiv blivit en växande utmaning också för Finland och börjat inverka allt starkare på säkerheten i Finlands omvärld. Denna trend förväntas fortsätta.

Globala problem, utvecklingskriser och regionala konflikter påverkar säkerheten i ökad grad. Globaliseringen har över lag gjort Finlands inre och yttre säkerhet allt mera beroende av den internationella situationen. De främsta

säkerhetshoten är terrorism, hot om spridning och användning av massförstörelsevapen, regionala konflikter och användning av militära maktmedel, organiserad brottslighet, narkotika och människohandel, ekonomiska och teknologiska risker, miljöproblem, befolkningstillväxt, migration och epidemier.

Säkerhetshoten och utmaningarna är i allt större utsträckning gränsöverskridande. Att bemöta dem kräver ett ökat bi- och multilateralt samarbete både med grannländerna och i ett regionalt och globalt perspektiv samt etablerade rättsligt bindande förfaranden. Europeiska unionens handlingskapacitet och inflytande är det centrala för Finland i detta sammanhang. Också Förenta staternas roll och utvecklingen i de transatlantiska relationerna är av central betydelse, precis som Natos roll och agerande. I Finlands näromgivning gör sig omvandlingen i Ryssland, Östersjöområdets betydelse och den militära utvecklingen i närområdena starkast gällande.

Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje tar sikte på att trygga landets självständighet och de grundläggande demokratiska värderingarna i samhället och att främja medborgarnas säkerhet och välfärd. Finlands handlingslinje bygger på ett trovärdigt nationellt försvar, ett fungerande samhälle och en konsekvent utrikespolitik samt på en stark internationell ställning och en aktiv verksamhet som medlem i EU. Handlingslinjen innebär ansvar för den internationella säkerheten och stabiliteten och för en fredlig omvandling utifrån gemensamma värderingar och principer. Den centrala utmaningen för Finlands säkerhets- och försvarspolitik är att bibehålla och förstärka handlingskapaciteten i en förändrad omvärld där den globala utvecklingen, regionala konflikter och nya hot i allt högre grad inverkar på Finlands säkerhet.

Finland arbetar för att förstärka det multilaterala samarbetet, FN:s ställning och folkrätten samt för att kontrollera globaliseringen. Målet är att öka säkerheten genom att motarbeta ojämlikhet och marginalisering.

Enligt redogörelsen bidrar Finland till att förstärka EU:s roll som säkerhetsgemenskap och internationell aktör i linje med den europeiska säkerhetsstrategin från 2003. Unionsmedlemskapet, som bygger på solidariskt ansvar och ömsesidiga åtaganden på alla områden, stärker Finlands säkerhet. Finland stöder unionens utvidgningsprocess och grannskapspolitik och en utveckling av unionens rättsliga och inrikes frågor i och med att de på ett centralt sätt kan bidra till säkerheten.

Finland arbetar enligt redogörelsen för att förstärka unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och deltar fullt ut i att utveckla och genomföra den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Finlands ambition är att ha bättre kapacitet och beredskap att delta i EU:s civila krishantering och militära krishanteringsoperationer, inbegripet de planerade snabbinsatstyrkorna. Finland medverkar till utformningen av ett bestående strukturerat samarbete och deltar i unionens resurssamarbete och Europeiska försvarsbyråns verksamhet. Biståndsförpliktelserna i det konstitutionella fördraget förstärker det ömsesidiga solidariska ansvaret i unionen.

I redogörelsen framhålls att Finland ser en stark transatlantisk relation som mycket viktig för säkerheten både i Europa och internationellt och vill främja den bilateralt, som EU-medlem och som Natos fredspartner. Finland vidareutvecklar sitt samarbete med Nato genom aktiv medverkan i Natos fredspartnerskap och samarbetet mellan EU och Nato. En ansökan om medlemskap kommer att kvarstå som en möjlighet i Finlands säkerhets- och försvarspolitik också i fortsättningen.

Enligt redogörelsen är Finlands primära säkerhets- och försvarspolitiska ambition fortfarande att främja säkerheten och stabiliteten norra Europa. Finland arbetar för stabiliteten och den demokratiska utvecklingen i Europa inom ramen för EU:s nya grannskapspolitik, OSSE och Europarådet.

Finland bedriver en aktiv och samlad politik för konfliktförebyggande och krishantering och främjar en samordning av likriktade säkerhets-

politiska, biståndspolitiska och handelspolitiska mål.

Enligt redogörelsen förespråkar Finland konsekventa civila och militära åtgärder i krishanteringsoperationer. Finland fördjupar och breddar sitt engagemang för att utveckla och genomföra civil krishantering framför allt inom ramen för EU men också genom andra organisationer och verksamhetsformer. De nationella resurserna för detta utvecklas över hela linjen, framhåller redogörelsen.

Kapaciteten för militär krishantering förbättras i överensstämmelse med omvärldsförändringarna, vilket betyder att Finland måste ta till sig nya verksamhetsformer. Det internationella militära samarbetet utgör ett väsentligt led i Finlands säkerhets- och försvarspolitik och stöder landets eget försvar. Det militära försvaret utvecklas för att Finland aktivt skall kunna medverka i unionens säkerhetsgemenskap och tillhandahålla nödvändiga militära resurser för de uppdrag som unionen åtagit sig att genomföra. Finland ställer samman välutbildade och välutrustade trupper som snabbt kan sändas till ett krisområde och som har kapacitet för krävande operationer. Dessutom deltar Finland aktivt i multinationella övningar. Enligt redogörelsen kommer statsrådet att ta upp frågan om modernisering av lagen om fredsbevarande verksamhet.

I redogörelsen sägs att Finland tillträder Ottawakonventionen mot antipersonella minor 2012 och förstör sina infanteriminor fram till 2016.

Den inre säkerheten i det finländska samhället ska enligt redogörelsen garanteras i alla lägen och myndigheternas kapacitet att bekämpa såväl existerande som nya hot förbättras. Finland engagerar sig aktivt för effektivare EU-insatser mot terrorism och understryker betydelsen av långsiktigt arbete för att åtgärda bakgrundsfaktorerna. Bekämpningen av organiserad brottslighet som riktar sig mot Finland ska förbättras genom ökat myndighetssamarbete och

nya befogenheter. Finland arbetar aktivt för att förebygga och bekämpa eventuella miljöhot.

Finland är ett militärt alliansfritt land och anpassar sin försvarskapacitet till den förändrade säkerheten i sin omvärld, särskilt sådana förändringar som får konsekvenser för norra Europa. Försvarsmakten vidtar förberedelser för att kunna förhindra och vid behov avvärja militärt våld mot Finland. Försvaret planeras utifrån kris- och hotmodeller typ regional kris med möjliga konsekvenser för Finland, politisk, ekonomisk och militär påtryckning som kan inbegripa hot med militära maktmedel och begränsat militärt våld, och användning av militära maktmedel, som kan innefatta ett strategiskt överfall eller ett anfall som inleds med ett strategiskt överfall och som görs i syfte att erövra områden.

Det militära försvaret bygger på territoriellt försvar som enligt redogörelsen utvecklas med hänsyn till förändringarna i omvärlden, de omprövade uppgifterna och tillgängliga resurserna. Försvarsmaktens lednings- och förvaltningssystem anpassas till den förändrade säkerheten i omvärlden och de beslut om minskade krigstida trupper som fattas utifrån lägesbedömningen. De krigstida trupperna indelas i territoriella och operativa trupper. Den territoriella truppstyrkan är ca 250 000 och den operativa truppstyrkan ca 100 000 man. Det frivilliga försvaret utvecklas.

Beredskapsbrigaderna vid arméns operativa trupper ska ha operativ beredskap inom 2008 och deras eldkraft och rörlighet förbättras. Arméns slagkraft förstärks. Från och med 2009 prioriterar armén en utveckling av luftvärnet och de territoriella trupperna. Marinen prioriterar skyddet av sjöförbindelserna, bättre minjaktsförmåga och utveckling av de rörliga kustförbanden. Inom flygvapnet förbättras luftförsvarets stridsledningssystem. Hornetplanens prestanda förbättras genom uppdatering av materielunderhållet och dessutom görs den första upphandlingen för ett fjärrverkande precisionsvapensystem som möjliggör markmålseld.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

*Motivering***1 Allmänt***Beredningen av redogörelsen 2004*

Riksdagen förutsatte i ett uttalande som den godkände utifrån försvarsutskottets betänkande (FsUB 2/2001 rd) om den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2001 att 2004 års redogörelse bereds parlamentariskt på så sätt att de viktigaste utskotten i riksdagen kopplas in på arbetet redan när statsrådet utarbetar redogörelsen. Utifrån samma betänkande godkände riksdagen också uttalanden om utgångspunkterna för försvarssystemet för 2010-talet och en översyn av depånätet.

Försvarsutskottet noterar att innehållet i statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 2004 rätt väl stämmer överens med riksdagens uttalanden. Det ser särskilt positivt på att det i beredningsfasen fanns en parlamentarisk uppföljningsgrupp, som först leddes av ledamot Antti Kalliomäki (sd) och efter riksdagsvalet av ledamot Aulis Ranta-Muotio (cent). Under beredningens gång har försvarsutskottet och utrikesutskottet hållits mycket väl underrättade i olika faser av beredningen. Men det påpekar att de uttalanden som riksdagen godkände i samband med behandlingen av redogörelsen 2001 överhuvudtaget inte nämns eller behandlas i själva redogörelsen.

Förfarandet med redogörelser

Den föreliggande redogörelsen är den tredje i ordningen bland säkerhets- och försvarspolitiska redogörelser av nuvarande typ sedan redogörelserna 1997 och 2001.

I redogörelsen 1997 drogs principerna för utveckling av Finlands försvar upp ända fram till 2008. Omstruktureringen av försvaret sågs över 2001 och då tidigare lades följande plan för utveckling av försvaret som sträcker sig ända in på 2010-talet och samtidigt också det samlade sä-

kerhets- och försvarspolitiska programmet till 2004.

Försvarsutskottet konstaterar att redogörelserna har blivit ett viktigt säkerhets- och försvarspolitiskt policyredskap. Det ställs allt större förväntningar på deras innehåll.

Utrikesutskottet anser i sitt utlåtande (UtUU 4/2004 rd) att den nu aktuella redogörelsen i vissa delar är inkonsekvent uppbyggd, t.ex. på grund av det haltande sambandet mellan beskrivningen av säkerhetsomgivningen och riktlinjerna. Det framhåller att riktlinjerna med nuvarande metoder inte behandlar alla förvaltningsområden på djupet och på lika villkor och att utvecklingen av försvarsförvaltningen ofrivilligt tas upp i större detalj i redogörelsen. Utrikesutskottet är av den åsikten att redogörelsen i sin nuvarande form inte medger en samlad behandling av de ekonomiska resurser som avsätts för försvaret.

Utrikesutskottet föreslår därför i sitt utlåtande att regeringen i fortsättningen utarbetar riktlinjer för en säkerhets- och försvarspolitisk strategi för Finland — uppenbart i stället för en redogörelse — för behandling i riksdagen. Strategin ska inbegripa en beskrivning av säkerheten i vår omvärld samt handlingsplaner för olika förvaltningsgrenar och eventuella utvecklingsbehov.

Försvarsutskottet menar att redogörelseförandet har visat sig vara en mycket behändig metod för att bedöma förändringarna i säkerheten i vår omvärld och Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinjer. Utifrån redogörelsen kan man också enligt utskottets mening lägga upp nödvändiga långsiktiga planer för hur försvarsmakten bör utvecklas. Redogörelsen 2004 anger i centrala delar hur vårt försvar ska utvecklas med sikte på 2010-talet. En bredare behandling i form av en redogörelse en gång per valperiod erbjuder den nödvändiga politiska ramen för hur Finlands begränsade försvarsresurser ska fördelas.

Den föreliggande redogörelsen utgår, i likhet med tidigare redogörelser och i överensstämmelse

se med riksdagens riktlinjer, från ett s.k. brett säkerhetsbegrepp, som innebär att vår säkerhets- och försvarspolitik behandlas i ett brett perspektiv med hänsyn till olika slag av hot mot Finland. Det har lett till en utvidgad beskrivning av säkerhetsomvärlden och till att inte bara utrikes- och försvarsministeriet utan också andra förvaltningsområden i allt större omfattning tagit upp hot och handlingsprogram som hänför sig till säkerheten i ett bredare perspektiv. I takt med att kontaktytorna mellan den inre och yttre säkerheten har blivit fler har också antalet faktorer som inverkar på säkerhetspolitiken ökat.

Försvarsutskottet anser att det breda säkerhetsbegreppet i dagens värld är den riktiga grunden för en redogörelse. Men det behöver inte betyda att det är vare sig nödvändigt eller ändamålsenligt att i detalj ta upp alla delområden av säkerhet i ett brett perspektiv och olika förvaltningsområdens förvaltningsprogram i en säkerhets- och försvarspolitisk redogörelse.

Enligt utskottet är det helt naturligt att redogörelsen prioriterar säkerhets- och försvarspolitik och att den i behövlig omfattning beaktar s.k. nya hot och i detta sammanhang relevanta faktorer som inverkar på den inre säkerheten.

Den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen bör i framtiden koncentrera sig speciellt på frågor som kan bli ett hot för vår nationella säkerhet i ett bredare sammanhang eller i extrema fall hela samhällets existens. Utskottet bedömer att det kan bli aktuellt att avgöra om den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen ska ta upp t.ex. IT-brottslighet, terrorism, reglerad invandring samt organiserad och allvarlig brottslighet. Det noterar att t.ex. organiserad brottslighet bör behandlas som en nationell säkerhetsfråga i redogörelsen när den utgör ett hot mot ett fungerande samhälle genom att nästla in sig i samhällets strukturer. Genom en sådan avgränsning skulle redogörelsen få fler inslag av nationell säkerhetsstrategi av den typ som också utrikesutskottet hänvisar till i sitt uttåtande.

För försvarsutskottet är det självklart att regeringen vill samordna sina olika säkerhetsrelaterade program. Så har t.ex. bedömningen av förändringarna i vår säkerhetsomvärld i det i

september 2004 antagna programmet för den inre säkerheten införlivats med denna redogörelse. I programmet konstateras det också att genomförandet av programmet i fortsättningen följs upp jämsides med statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelser.

Försvarsutskottet understryker att det också i framtiden behövs en säkerhets- och försvarspolitisk redogörelse per valperiod.

Beredningen av redogörelsen 2008

Försvarsutskottet föreslår att nästa säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse, redogörelsen 2008, förbereds i huvudsak på samma sätt som den föreliggande redogörelsen. Det understryker att inte bara den eventuella uppföljningsgruppen utan också de riksdagsutskott som spelar en central roll i behandlingen av denna redogörelse bör hållas underrättade. Det faller sig naturligt att alla riksdagsgrupper engageras i uppföljningsgruppen, med hänsyn till att försvars- och utrikesutskotten ska vara tillräckligt väl representerade och att regeringen ställer upp med motsvarande sakkunskap. Utskottet föreslår ett uttalande (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

Finlands handlingslinje

En beskrivning av Finlands säkerhetsomgivning

Försvarsutskottet noterar att redogörelsen innehåller en grundlig och detaljerad beskrivning av Finlands säkerhetspolitiska omvärld och de hot som påverkar den. Beskrivningen är bredare än i tidigare redogörelser, men i likhet med dem bygger den i stora delar på en beskrivning av arbetet i internationella organisationer och mera allmänt av internationella strukturer och är till sin typ huvudsakligen deskriptiv.

Försvarsutskottet tar upp de närmare bedömningarna av säkerhetsomvärlden i redogörelsen när det granskar Finlands handlingslinje inom olika delområden av säkerhetspolitiken längre fram. Det hänvisar också generellt till omvärldsbeskrivningarna och bedömningarna i utrikesutskottets utlåtande.

Utgångspunkter och mål för Finlands handlingslinje

Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje tar enligt redogörelsen sikte på att trygga landets självständighet och grundläggande demokratiska värderingar och att främja medborgarnas säkerhet och välfärd. Den bygger på ett trovärdigt nationellt försvar, ett fungerande samhälle och en konsekvent utrikespolitik och på en stark internationell roll och aktiv medverkan i Europeiska unionen. Finland arbetar för att förstärka det multilaterala samarbetet, FN och folkrätten och att kontrollera globaliseringen. Målet är att öka säkerheten genom att bekämpa ojämlikhet och marginalisering.

Försvarsutskottet omfattar denna syn på utgångspunkterna och målen för Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje.

Det är viktigt att Finland stöder FN och en reform av FN för att världsorganisationen bättre och effektivare ska kunna fullfölja sitt åtagande att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Särskilt viktigt är det att se över arbetsmetoderna i FN:s säkerhetsråd, vilket generalsekreterare Kofi Annans högnivåpanel syftar till med sina förslag. Utskottet hänvisar till utrikesutskottets ställningstaganden till utvecklingen av FN:s roll.

Försvarsutskottet hänvisar till utrikesutskottets utlåtande där utrikesutskottet konstaterar att globaliseringen har lyft fram säkerhetsbegreppets odelbarhet och breda räckvidd. Samhälle- nas ökade ömsesidiga ekonomiska beroende och inte minst störningar som kan orsakas på teknologisk väg ökar sårbarheten i en liten och öppen ekonomi som vår. Så kan också geografiskt avlägsna konflikter och politisk och ekonomisk instabilitet och terrorattacker lika väl som andra slag av katastrofer, som brister i tillgången på livsviktiga naturresurser typ vatten eller energi eller miljökatastrofer och migration, på många sätt få politiska eller ekonomiska verkningar också för Europa och Finland.

Försvarsutskottet instämmer i utrikesutskottets syn att regeringen aktivt bör ta itu med att hantera globaliseringen. Utrikesutskottet hänvisar till Helsingforsprocessen som är ett redskap för att göra det lättare att hantera globalisering-

en och fördela nyttan av globaliseringen mera rättvist och motarbeta de negativa konsekvenserna. Dessutom hänvisar utskottet i sitt utlåtande till arbetet i ILO:s världskommission, som republikens president Tarja Halonen har deltagit i. Försvarsutskottet omfattar utrikesutskottets syn också på att EU:s roll i hanteringen av globaliseringen målmedvetet bör förstärkas på alla områden av unionens verksamhet.

Ålands ställning

Ålands ställning tas inte särskilt upp i redogörelsen. Försvarsutskottet konstaterar att Ålands ställning som demilitariserat och neutraliserat område har fastställts genom konventionen 1921 angående icke-befästade och neutralisering av Ålandsöarna (den s.k. Ålandsöverenskommelsen, FördrS 1/1922) och överenskommelsen 1940 med dåvarande Sovjetunionen om Ålandsöarna (FördrS 24/1940, FördrS 9/1948). Båda konventionerna är i kraft internationellt och är därmed bindande för alla parter, också Finland.

Näromgivningen

I redogörelsen konstateras att stabiliteten i Finlands närområden har förstärkts. Utvecklingen motiveras dels med Europeiska unionens och Natos utvidgning till Baltikum, dels med utvecklingen i Ryssland hittills. I och med EU:s utvidgning blir Östersjön i praktiken unionens och Rysslands gemensamma innanhav. Utskottet omfattar regeringens syn att vår säkerhets- och försvarspolitik främst bör prioritera stabilitets- och säkerhetsfrämjande åtgärder i Nordeuropa.

Den ekonomiska och politiska utvecklingen i Ryssland. I redogörelsen framhålls att Rysslands framtida internationella status, såväl politiskt som militärt, är kopplad till landets ekonomiska utveckling och interna reformer. Den viktigaste faktorn som inverkar på ekonomin är energiprisnivån på världsmarknaden.

President Putin har under sin presidentperiod målmedvetet arbetat för att förstärka Ryssland både internt och som internationell aktör. Som framhålls i redogörelsen är Ryssland i dag pri-

märt inriktat på att öka sitt inflytande i OSS-området. Ryssland understryker sin roll som stormakt och jämbördig partner med andra ledande stater.

Den politiska och samhälleliga stabiliteten i Ryssland har enligt redogörelsen ökat under Putins presidentperiod, trots att det är långt kvar till ett fungerande civilt samhälle och en rättsstat. Enligt utredning till utskottet har utvecklingen i Ryssland mot en demokrati och rättsstat mattats av på senare tid. En bidragande orsak är framför allt åtgärderna mot terrorism, som också använts som förevändning för en förstärkning av centralmakten i Ryssland. Situationen i Tjetjenien är ett allvarligt problem med återverkningar på den interna utvecklingen och stabiliteten i Ryssland. Det bör enligt utskottets mening i första hand lösas med politiska men också ekonomiska och sociala metoder.

Finlands närområden kommer att spela en allt större strategisk roll för Ryssland i takt med att Ryssland ökar sin satsning på export av olja och annan energi. Samtidigt ökar riskerna för miljön, inte minst i Finska viken. Utskottet hänvisar till förvaltningsutskottets utlåtande, där riskerna med oljetransporter i Finska viken ses som en sannolik och fortsatt växande miljörisk.

Utskottet konstaterar att det ligger i Finlands intresse att utvecklingen i Ryssland fortsätter mot en verklig demokrati, rättsstat och marknadsekonomi. Det hänvisar till redogörelsen och utrikesutskottets utlåtande och instämmer i att utvecklingen i Ryssland innebär stora möjligheter men också osäkerhetsfaktorer för Finland.

Försvarsutskottet understryker att Finland genom sitt medlemskap i EU bör främja ett brett politiskt samförstånd och samarbete mellan EU och Ryssland till nytta för båda parter. Utöver och vid sidan av detta bör Finland bedriva sin egen aktiva bilaterala Rysslandspolitik och ett närmare samarbete baserat på grannskap.

Utskottet påpekar att relationerna mellan Ryssland och Baltikum, inte minst Estland och Lettland, ännu inte har normaliserats. Det hoppas att relationerna kan normaliseras vid första tillfälle.

Det regionala samarbetet i Finlands närområden

De globala problemen kan enligt redogörelsen bli ett hot för den interna säkerheten i våra närområden. Framstegen i samarbetet och integrationen är en central stabilitetsskapande faktor i området. Med EU-utvidgningen konstateras Östersjön ha blivit EU:s och Rysslands gemensamma innanhav. Politiken för EU:s nordliga dimension utvecklas enligt riktlinjerna i redogörelsen som ett led i EU:s grannskapspolitik. Genom närområdessamarbetet vill man framför allt främja det ekonomiska samarbetet och bekämpa organiserad brottslighet, gränsöverskridande hot mot miljö och hälsa och riskerna för katastrofer och kärnsäkerheten.

I Östersjöområdet är det enligt redogörelsen väsentligt att samarbetet med Ryssland fördjupas genom EU-samarbetet och målen i handlingsprogrammet för den nordliga dimensionen. Det är också betydelsefullt att Ryssland går in för en aktivare roll i de regionala råden (Östersjöstaternas råd, Barents euroarktiska ministerråd, Arktiska rådet).

Försvarsutskottet har fått en särskild utredning från utrikesutskottet om det regionala samarbetet i Nordeuropa. Utredningen tar upp olika samarbetsformer i det nordeuropeiska området. Utskottet noterar att de flesta av de regionala samarbetsråden i norra Europa behandlar viktiga frågor med tanke på den föreliggande redogörelsen, som organiserad brottslighet, miljö- och kärnsäkerhet och smittsamma sjukdomar typ tuberkulos och aids/hiv.

Programmet för EU:s nordliga dimension, som kom till på Finlands initiativ, har som mål att uppmärksamma EU på utmaningarna och möjligheterna i norra Europa. Viktiga projekt inom ramen för handlingsprogrammet för dimensionen är i detta sammanhang t.ex. ett miljöpartnerskap för kärnsäkerhetsfrågor och, enligt utredning till utskottet, ett social- och hälsovårdspartnerskap som ligger i startgroparna.

Utskottet hänvisar till erhållen utredning och konstaterar att det finns en hel del organisationer för det regionala samarbetet i det nordeuropeiska området. Nu när unionen har utvidgats ut-

gör EU:s medlemsstater och Ryssland stommen i de flesta av dem. Samarbetet mellan organisationerna och programmet för EU:s nordliga dimension kunde göras effektivare om samarbetsformerna slipades ytterligare och överlappningar undanröjdes.

Försvarsutskottet understryker att man med det nuvarande samarbetet som grund kunde skapa en helhet med betydande effekter för stabiliteten och säkerheten i Finland och hela det nord-europeiska området. Det är viktigt att regeringen vidtar särskilda åtgärder för att utveckla det regionala samarbetet i norra Europa och för att göra det effektivare, anser utskottet. EU är den viktigaste aktören i området och därför poängterar utskottet alldeles särskilt, med hänvisning till redogörelsen, att programmet för EU:s nordliga dimension bör utvecklas rent konkret så att det blir en synlig och framgångsrik del av EU:s grannskapspolitik.

Genom ett betydligt effektivare samarbete i norra Europa - inbegripet det ekonomiska samarbetet - kan man enligt utskottets mening främja stabiliteten i Nordeuropa, som anges som ett av Finlands centrala säkerhets- och försvarspolitiska mål. Utskottet föreslår att ett uttalande godkänns (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Den militära utvecklingen i närområdena

Enligt redogörelsen genomgår Ryssland en militärpolitisk brytningsfas. Men landet konstateras fortsatt vara den viktigaste militära styrkefaktorn i Finlands närområde. De väpnade styrkorna har omstrukturerats på högsta nivå i samband med den pågående militära reformen, men utbildningen, inte minst beväringutbildningen och utbildningen av en yrkesunderofficerskår, kämpar enligt utredning till utskottet fortfarande med stora svårigheter. Ryssland går i allt större utsträckning in för en yrkesarmé, trots att målet inte är att göra det fullt ut. Landet minskar fortsatt sina fredstida trupper, enligt uppskattning till omkring en miljon soldater under 2005.

För utvecklingen av den ryska vapenmakten och med tanke på Rysslands stormaktsställning spelar kärnvapnen fortfarande en central roll. Det läggs avsevärda resurser på att upprätthålla

och utveckla dem. Det är tänkt att kärnvapnen framför allt ska fungera som en avskräckning med tanke på storskaliga konflikter. För andra konflikter inrättas modernt utrustade militära enheter med hög beredskap och mobilitet. Enligt utredning har de ryska väpnade styrkorna ökat sitt samarbete och övningarna med andra s.k. maktmyndigheter i samband med kampen mot terrorism.

Ryssland avsätter allt mer resurser för sina väpnade styrkor. Enligt redogörelsen går omkring 3,1 procent av bnp för tillfället till försvarsbudgeten, vilket betyder att målet att höja den till 3,5 procent av bnp inte har uppnåtts. Enligt redogörelsen kommer samtliga väpnade styrkor, däribland också andra än försvarsmaktens ordinarie styrkor, bnp-andel att ligga kvar kring 5—6 procent. I en bedömning av de ryska försvarsutgifterna jämfört med andra länder bör man beakta att landets bnp är rätt liten i relation till landets storlek och folkmängd. Men en jämförelse av köpkraften med andra länder höjer den kalkylerade försvarsbudgeten.

Utskottet konstaterar utifrån erhållen utredning att utvecklingen av de väpnade styrkorna kan ses som ett väsentligt led i ambitionen att återställa landets inflytande och roll. Ryssarna är beredda att pruta på andra investeringar för att säkerställa finansieringen av de väpnade styrkorna. Den näst viktigaste uppgiften för landets armé efter det militära försvaret är att trygga de ekonomiska och politiska intressena. Enligt expertbedömningar är den ryska militärdoktrinen klart försvarsinriktad och prioriterar uttryckligen viktiga försvarsområden i utvecklingen av de väpnade styrkorna. Med hänvisning till För- enta staternas policy anser Ryssland att de väpnade styrkornas försvarsroll inbegriper en möjlighet till förebyggande attacker.

De ryska väpnade styrkorna prioriterar vissa strategiskt viktiga områden, som norra Kaukasus, Moskva- och S:t Petersburgsområdena och Kolahalvön. Enligt utredning till utskottet har Ryssland kvar en betydande militär kapacitet i Finlands närområden, Leningrads militärdistrikt och Kolahalvön.

I Sverige pågår en mycket betydande omstrukturering av försvarsmakten som tas upp i Sveriges riksdag samtidigt som denna redogörelse behandlas. Sverige kommer fortsatt att vara ett militärt alliansfritt land. Enligt det hotscenariot som ligger till grund för omstruktureringen av det svenska försvaret löper landet sannolikt inte någon risk för ett storskaligt angrepp under de närmaste åren. Däremot lyfts möjligheten till asymmetriska hot fram i scenariot, som internationell terrorism, internationell brottslighet och hot mot informationsstrukturerna. Försvarsmaktens huvuduppgift kommer att vara att delta i internationella uppdrag och regionala försvarsstrukturer nedmonteras i betydande grad.

Sverige omstrukturera sitt försvar i riktning mot samarbete i nätverk och bibehåller enligt utredning till utskottet fortsatt sin försvarskapacitet med hjälp av trupper som rör sig över hela landets territorium. Sverige kommer att anvisa omkring 1,7 miljarder kronor (ca 190 miljoner euro) för internationellt samarbete 2007. Försvarsbeslutet har som mål att Sverige samtidigt ska kunna ställa fram två enheter av bataljons storlek och tre mindre enheter för internationella operationer.

Den svenska försvarsbudgeten ska skäras ned med omkring tre miljarder kronor till ca 40 miljarder kronor (ca 4,45 miljarder euro). Enligt utredning till utskottet betyder försvarsbeslutet om det antas i riksdagen att 20 garnisoner eller truppheter måste läggas ner eller flyttas. Försvarets ordinarie personal ska minskas med omkring en fjärdedel, alltså till 5 000 personer. Hälften av detta gäller den civila personalen, hälften den militära.

Försvarsutskottet framhåller att det svenska försvarsbeslutet kommer att innebära markanta skillnader i den finska och den svenska försvarsmaktens prioriteringar. Men det påpekar att Sverige också efter nerdragningarna fortsatt satsar betydligt mera på sitt försvar än Finland. De svenska försvarsutgifternas bnp-andel (ca 1,9 procent) också efter de planerade indragningarna är mer än en fjärdedel större än Finlands (ca 1,4 procent).

Estlands, Lettlands och Litauens Natomedlemskap är enligt försvarsutskottets uppfattning kanske den viktigaste förändringen i vår militära säkerhetsomvärld sedan den föregående redogörelsen. Länderna omstrukturera sin försvarsmakt i riktning mot en yrkesarmé, visserligen med något olika prioriteringar. Försvarsmakten prioriterar i sina uppgifter och sin försvarsdoktrin klart internationella uppdrag framför det territoriella försvaret, eftersom länderna anser att anslutningen till Nato och den vägen till ett kollektivt försvarssystem i väsentlig grad har minskat det militära hotet mot dem. För tillfället deltar alla tre länder i koalitionen i Irak under Förenta staternas ledning.

Den gemensamt överenskomna principen redan i samband med den senaste Natoutvidgningen att utländska trupper, baser eller kärnvapen inte förläggs permanent i Natos nya medlemsstater har tillämpats också i Baltikum. Denna policy har haft positiva verkningar för stabiliteten i området. Eftersom de baltiska staterna saknar egna resurser för luftövervakning har Nato efter ländernas anslutning fattat beslut om att tills vidare ta hand om luftövervakningen i Baltikum med hjälp av andra Nato-medlemsstaters flygplan. Utskottet noterar att alliansens beslut att utsträcka luftövervakningen till Baltikum har mötts med stor misstro i Ryssland.

Insatser för att förstärka Europeiska unionens handlingsförmåga

Allmänna utvecklingstrender i EU. Enligt redogörelsen arbetar Finland för att förstärka EU som säkerhetsgemenskap och internationell aktör utifrån den europeiska säkerhetsstrategin som antogs i december 2003. Det stärker Finlands säkerhet att EU-medlemsskapet grundar sig på solidaritet och ömsesidiga åtaganden inom alla politikområden. Försvarsutskottet omfattar utrikesutskottets utlåtande där utskottet ställer sig bakom regeringens ambition att göra EU till en stark internationell aktör.

Försvarsutskottet instämmer i regeringens åsikt att EU:s utvidgning har stabiliserat och förstärkt Europa på ett historiskt sätt. Trots att de nya medlemsstaternas utveckling så att de fullt

ut axlar sitt ansvar kräver tid och resurser och kan bromsa upp en fördjupning av integrationen, är utvidgningsprocessen i sin helhet en positiv sak också för Finland. Å andra sidan innebär utvidgningen ökade utmaningar för unionens grannskapspolitik i och med att unionen blir granne med mera instabila områden.

Den springande punkten i unionens utveckling inom den närmaste framtiden är om medlemsstaterna ska anta det nya konstitutionella fördraget eller inte. Utskottet omfattar redogörelsen på den punkten att också om fördragets ikraftträdande fördröjs hindrar det inte att unionens säkerhets- och försvarspolitik går vidare, eftersom den har utvecklats kraftigt redan utifrån det nuvarande fördraget.

EU:s säkerhetsstrategi. En viktig fas i den snabba utvecklingen av EU:s utrikes- och säkerhetspolitik utifrån det nuvarande fördraget utgörs av den europeiska säkerhetsstrategin som antogs i december 2003. Enligt redogörelsen avser strategin att styra och stärka unionen i dess egenskap av global aktör som allt mera samordnat och effektivt engagerar sin breda metodarsenal för att främja sina gemensamma värderingar och den gemensamma säkerheten. Med hjälp av strategin fortsätter EU med sin stabiliseringspolitik och är samtidigt redo för utmaningarna i världen efter terrorattackerna i september 2001.

Utskottet hänvisar till utfrågningen av sakkunniga och påpekar att säkerhetsstrategin med hänsyn till sin stora betydelse och återverkningarna på Finlands handlingslinje borde ha behandlats i större detalj i redogörelsen. De centrala principerna i unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik har för första gången samlats i koncis och klar form i strategin.

Vidare menar utskottet att redogörelsen gärna kunde ha kommit med en bedömning av hur hotbilderna i den europeiska säkerhetsstrategin skiljer sig från våra nationella kris- och hotmodeller. Utifrån erhållen utredning anser utskottet att Finlands hot- och krismodeller är en motiverad regional tillämpning av hotbilderna i säkerhetsstrategin för hela Europa.

Utskottet ser den europeiska säkerhetsstrategin som ett stort steg framåt i utvecklingen av unionens yttre förbindelser, inte minst med hänsyn till att den antogs rätt snart efter de interna meningsskiljaktigheterna om Irakkriget i EU. Säkerhetsstrategin återger på ett konkret sätt hur säkerheten i vår omvärld har fått en global dimension i och med vårt aktiva medlemskap i unionen.

Unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Enligt redogörelsen arbetar Finland för att förstärka unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och deltar fullt ut i att utveckla och genomföra den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Unionens instrument omfattar allt från dialog med tredje länder till tidig varning om och förebyggande av kriser och från civil och militär krishantering till återuppbyggnad av samhällen. Försvarsutskottet omfattar utrikesutskottets syn att unionen har goda möjligheter till en samlad och trovärdig insats för säkerhet och stabilitet.

Utrikesutskottet tillägger att unionens yttre förbindelser konsekvent bör ge det multilaterala samarbetet företräde och Förenta nationerna en ledande roll. Försvarsutskottet instämmer i detta och hänvisar till säkerhetsstrategin som säger ut att unionens primära mål är att förstärka Förenta nationerna och utrusta organisationen så att den kan fullfölja sitt uppdrag och fungera effektivt.

Unionens säkerhets- och försvarspolitik (ESFP). Försvarsutskottet noterar att unionens säkerhets- och försvarspolitik har utvecklats avsevärt efter den föregående redogörelsen. Unionen har blivit en starkare säkerhetsgemenskap. Den har fortsatt arbetet med att utveckla de militära resurserna för krishantering sedan toppmötet i Helsingfors och formulerade i maj 2004 ett nytt övergripande mål fram till 2010 (Headline Goal 2010).

Unionen har också visat prov på sin kapacitet för konkret krishantering genom två krishanteringsoperationer i Makedonien (FYROM) och

demokratiska republiken Kongo 2003 och genom att i december 2004 ta över ansvaret för krishanteringsoperationen i Bosnien och Hercegovina från Nato.

Ur Finlands synvinkel är det ett viktigt framsteg för unionens säkerhets- och försvarspolitik att det inrättas en europeisk försvarsbyrå. Byrån kommer att inleda den praktiska verksamheten i början av 2005. Enligt utskottet är det mycket viktigt att Finland satsar på byrån för att den ska vara till största möjliga nytta både för en utveckling av vårt försvar och för vår försvarsmaterielindustri.

Försvarsbyrån ger Finland en möjlighet till medinflytande i utvecklingen av unionens försvarsmaterielpolitik. Hittills har Finland stått utanför flera av de viktigaste europeiska samarbetsystemen. Det är angeläget för Finland att också i övrigt aktivt försöka påverka utformningen av unionens försvarsmaterielpolitik. Aktiv medverkan i försvarsbyråns arbete garanterar Finland tillträde till alleuropeiska forsknings- och utvecklingsprojekt inom försvarsområdet som är absolut centrala för oss och som enligt utskottets bedömning kommer att bli allt viktigare.

Utskottet tar särskilt upp unionens snabbinsatsstyrkor längre fram.

Förenta staterna och de transatlantiska relationerna

Finland ser de transatlantiska relationerna som mycket viktiga för säkerheten både i Europa och internationellt och främjar dem globalt, i egenkap av EU-medlemsstat och som medlem i Natos partnerskap för fred. Det är viktigt att det transatlantiska samarbetet genomförs i en anda av globalt ansvar och gemensamma grundläggande värderingar samt med respekt för folkrätten.

Enligt redogörelsen är EU:s partnerskap med Förenta staterna unionens viktigaste yttre förbindelse. Det viktigaste för de transatlantiska relationerna i framtiden är EU:s och Förenta staternas starka ömsesidiga ekonomiska beroende och den gemensamma kapitalmarknaden. Vid sidan av de gemensamma målen uppmärksammar

redogörelsen att EU och Förenta staterna i många konkreta frågor stannat för olika lösningar. Det finns exempel på detta inom miljöpolitik, vapenkontroll och folkrätt. Det finns också betydande skillnader i attityderna till militära maktmedel i krissituationer. Kriget i Irak är fortsatt en konfliktskapande faktor i de transatlantiska relationerna.

Efter den 11 september har Förenta staterna prioriterat kampen mot terrorism i sin utrikespolitik. I redogörelsen konstateras att Förenta staterna på grund av sin enorma militära överlägsenhet har möjlighet att unilateralt tillgripa militära maktmedel. De sakkunniga som utskottet har hört har kommit med olika bedömningar av om den amerikanska förvaltningen under president Bush andra period vid makten kommer att utnyttja det politiska svängrum valsegern gett till att skapa en mera samarbetsinriktad politik gentemot Europa.

Förenta staterna håller enligt redogörelsen på att kraftfullt omstrukturera sina väpnade styrkor och att se över formerna för sin militära närvaro i utlandet, däribland Europa. Landets försvarsbudget kommer att ökas med en fjärdedel, till 500 miljarder dollars kring 2009. Förenta staterna satsar stort på forskning och produktutveckling.

Utrikesutskottet konstaterar i sitt utlåtande att Finland i sina transatlantiska förbindelser bör prioritera långsiktiga mål, m.a.o. en samordnad EU-politik och verksamhet. Finland bör konsekvent stöda enigheten i EU och en policy som utgår från unionens principer.

Försvarsutskottet påpekar att de transatlantiska relationerna av många orsaker befinner sig i en brytningsfas. Efter slutet på det kalla kriget har det inte funnits någon i lika hög grad förenande faktor som kunnat cementera de transatlantiska relationerna som den gamla gemensamma fiendebilden. Meningsskiljaktigheterna om Irak-kriget har i betydande utsträckning urholkat enstämmigheten mellan EU och Förenta staterna efter händelserna den 11 september. Vad gäller den nya grunden för de transatlantiska relationerna hänvisar försvarsutskottet till utrikesutskottets utlåtande där utrikesutskottet framhåller

ler att Europas och Förenta staternas gemensamma ekonomiska intressen är avsevärda och att de viktigaste säkerhetsmålen, t.ex. för att avvärja nya hot, är överensstämmande.

Försvarsutskottet anser att unionens målmedvetna insatser under den senaste tiden för att utveckla sina egna resurser t.ex. genom att inrätta en försvarsbyrå och sammanställa snabbinsatsstyrkor kan vara till nytta för utvecklingen av de transatlantiska relationerna i och med att EU därigenom kan axla ett större ansvar för sin egen säkerhet och för internationell krishantering och dessutom förbättra sin kapacitet för gemensamma insatser med Förenta staterna.

Finland och Nato

Enligt redogörelsen kommer Finland att vidareutveckla samarbetet med Nato genom att aktivt delta i Natos partnerskap för fred och i EU-Natosamarbetet. Finland bevakar ständigt i vilken riktning Nato förändras, hur organisationens handlingskapacitet utvecklas och vilken roll Nato spelar internationellt. En ansökan om medlemskap i alliansen kommer fortsatt att kvarstå som en option inom Finlands säkerhets- och försvarspolitik.

Försvarsutskottet konstaterar att Natos utvidgning med sju nya stater i mars 2004 har förändrat villkoren för partnerskap för fred som varit mycket viktigt för Finland. Nu när utvidgningen i Central- och Östeuropa är klar har Nato förskjutit tyngdpunkten i fredspartnerskapet längre bort från Europa och därför understryker utskottet i likhet med redogörelsen att Finland har skäl att säkerställa att våra synpunkter och samarbetsbehov blir beaktade när formerna för partnerskap för fred utvecklas. Utskottet stöder ambitionen att stärka Finlands kapacitet att också framöver delta i Natoleda krishanteringsoperationer genom att förbättra den militära kompatibiliteten, trupplaneringen och resurserna och genom att i större omfattning än tidigare delta i övningar och sända ut finländsk civil- och militärpersonal till sådana uppdrag i Natos högkvarter och stab som är viktiga från vår synpunkt.

Försvarsutskottet omfattar bedömningen i redogörelsen att åtagandet om gemensamt försvar

och det gemensamma lednings- och planeringssystemet fortfarande utgör kärnan i Nato, trots att försvarsuppgiftens betydelse har minskat relativt sett. Omstruktureringen av Natos militära system är fokuserad på krishantering och nya hot, men hänsyn tas fortfarande till behovet av att försvara alliansens territorium. Nato har alltså blivit en organisation också för krishantering och i och med operation ISAF i Afghanistan har organisationens geografiska räckvidd utvidgats utanför Europa. Utskottet instämmer också i bedömningen att den centrala frågan för Natos utveckling är i vilken omfattning Förenta staterna i framtiden vill bedriva krishantering genom det multilaterala allianssystemet. Det är också helt riktigt att Nato knappast ens i framtiden kommer att behövas för militärt tvingande åtgärder, men att det vid behov bildas koalitioner inom dess krets och med stöd av dess resurser.

Utskottet hänvisar till redogörelsen och konstaterar att en av de största utmaningarna under de närmaste åren är att tillämpa Berlin plus som gäller de permanenta säkerhetsuppläggen som avtalats mellan EU och Nato 2003 på allt mera krävande operationer och att utveckla avtalet vidare. I och med att de flesta EU-medlemsstater är med om att upprätta både snabbinsatsstyrkor för EU och deltar i Natos egna snabbinsatsstrupper som kommer att vara mycket större än motsvarande EU-styrkor (Nato Response Force NRF på 20 000 man) behövs det ett nära samarbete mellan EU och Nato, med hänsyn också till att EU-styrkorna stöder sig på Nato i fråga om övningar och utvärdering.

Med tanke på Finlands säkerhetsomvärld är utvecklingen i relationerna mellan Nato och Ryssland mycket viktig enligt försvarsutskottets mening. Det är positivt att samarbetet stod pall för meningsskiljaktigheterna mellan Förenta staterna och Ryssland om Irakkriget i fjol.

Enligt utredning till utskottet har samarbetet mellan Nato och Ryssland gjort de största framstegen i frågor som har med avvärjande av nya hot som terrorism och t.ex. missilförsvar att göra. Samarbetet ligger fortfarande på ett mycket allmänt politiskt plan. Man känner fortfarande stark misstro mot Nato i Ryssland.

Ett övergripande tillvägagångssätt för att förebygga och hantera konflikter

Enligt redogörelsen bedriver Finland en aktiv politik för konfliktförebyggande och krishantering och främjar samordnade mål för säkerhetspolitiken, biståndspolitiken och handelspolitiken. För Finland är det viktigt att insatser i konfliktförebyggande syfte, för civil och militär krishantering och återuppbyggnad efter en konflikt ses som en helhet där de lämpligaste instrumenten kan sättas in i respektive fas av konflikten. Utskottet ser det som mycket viktigt att den civila krishanteringen utvecklas samlat. Frågan tas upp längre fram.

Utrikesutskottet behandlar i sitt utlåtande relationen mellan utveckling och säkerhet i ett brett perspektiv. Försvarsutskottet har ingenting att anmärka på i fråga om synpunkterna i utlåtandet.

Försvarsutskottet ger sitt stöd åt Finlands ambition att ta fram och bedriva en konsekvent politik för konfliktförebyggande och krishantering. Det konstaterar att Europeiska unionen tack vare sin breda metodarsenal är det effektivaste sättet för oss att genomföra en konsekvent politik för konfliktförebyggande och krishantering. Utskottet lyfter också fram FN:s centrala roll i konfliktförebyggande och krishantering. Ambitionen att bedriva en samlad politik och genomföra samstämmiga mål visar enligt utskottets mening att det finns ett tydligt behov av en politik som vår och konsekventa ställningstaganden i olika internationella organisationer.

Nya hot

Enligt redogörelsen arbetar Finland på att förebygga och bekämpa nya gränsöverskridande och globala säkerhetsproblem med hjälp av ett brett upplägg mekanismer. I kampen mot terrorismen är det enligt Finland angeläget att långsiktigt inter文nera i bakgrundfaktorerna och att inskräpa vikten av respekt för de mänskliga rättigheterna. Finland deltar aktivt i det internationella samarbetet för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och för att främja vapenkontroll. Vidare lyfter redogörelsen fram kampen mot organiserad internationell brottslighet och förebyg-

gande och bekämpning av miljöhot. Den tar upp de asymmetriska krigföringsmetoderna i samband med de nya hoten som dessutom används som hotbild vid försvarsplaneringen. Med asymmetrisk krigföring förstås i det här sammanhanget både militär och icke-militär verksamhet med metoder som terrorism och sabotage, massförstörelsevapen och informationskrigföring.

Försvarsutskottet hänvisar till redogörelsen och annan utredning och konstaterar att hotet om terrorism direkt mot Finland för tillfället är mycket litet och att Finland inte är ett sannolikt eller primärt objekt för internationell terrorism. Men Finland kan indirekt bli ett objekt för terrorism, t.ex. genom representanter eller besökare från länder som är primära terroristobjekt medan de befinner sig i Finland.

Enligt vad utskottet har erfarit är det väsentliga i kampen mot indirekt terrorism vad terroristerna anser om säkerhetsåtgärderna här kring objekt som är relevanta för denna typ av terrorism. Internationellt underrättelsesamarbete är vid sidan av säkerhetsåtgärder den viktigaste metoden att bekämpa denna typ av terrorism. Också utrikesutskottet lyfter fram underrättelsesamarbetet i sitt utlåtande.

Utskottet omfattar utrikesutskottets syn på hur viktigt det är att unionen går in för att integrera och anpassa invandrare och att det sker inom hela unionen.

Bland de nya hoten med betydelse för Finland tar redogörelsen upp miljöriskerna, som har samband framför allt med oljetransporterna på Östersjön och mera generellt med den föråldrade infrastrukturen i Ryssland, t.ex. säkerhetsriskerna med kärnkraftverken. Både oljetransporterna och kärnkraftverken innebär stora risker för miljön i Finland, men också för människorna och näringslivet. Det är viktigt att vi åtgärdar riskerna, t.ex. genom regionalt samarbete. Utskottet uppmärksammar också det som sägs i redogörelsen om att situationen för hiv/aids och tuberkulos är dålig i Finlands närområden.

Det mest konkreta nya hotet mot Finland är enligt försvarsutskottets mening för tillfället hotet om s.k. informationskrigföring mot datasystemen. Utskottet hänvisar till förvaltningsut-

skottets utlåtande där hoten mot datanäten och IT-brottsligheten behandlas i ett brett perspektiv. Försvarets tilltänkta nya underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem och andra upprättade och planerade särskilda nätverk ska bidra till att säkerställa statsledningen också i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

Utskottet anser att det är helt riktigt som redogörelsen påpekar att försvarsmakten utifrån nuvarande hotscenarier bara ska ge handräckning i kampen mot nya hot. Det är viktigt att försvarsmaktens beredskap att ge andra myndigheter handräckning i kampen mot terrorism förbättras, eftersom försvarsmaktens materiel och t.ex. de tilltänkta högberedskapsenheter lämpar sig inte bara för sitt egentliga nationella försvarsuppdrag utan också för handräckning bl.a. i kampen mot terrorism. I detta sammanhang vill utskottet understryka betydelsen av samarbete, övning och samordning mellan myndigheterna för att överlappande uppgifter och resurser ska kunna undvikas.

Försvarsutskottet tillstyrker utrikesutskottets förslag om att Finland bör öka sitt finansiella bidrag till de ledande industriländernas (G8-länderna) globala partnerskapsinitiativ som avser att hindra att massförstörelsevapen eller deras beståndsdelar hamnar i händerna på terrorister.

Tillträde till Ottawakonventionen

Enligt redogörelsen tillträder Finland Ottawakonventionen om förbud mot antipersonella minor 2012 och förstör infanteriminorna före utgången av 2016.

Enligt redogörelsen 2001 hade Finland ambitionen att tillträda Ottawakonventionen 2006 och att göra sig av med infanteriminorna fram till 2010 utan att behöva ge avkall på en trovärdig försvarsförmåga. Försvarsutskottet ansåg i sitt betänkande (FsUB 2/2001 rd) om redogörelsen 2001 att frågan om infanteriminor var av avgörande betydelse för att Finland skulle kunna upprätthålla en trovärdig försvarskapacitet och förmåga att avvärja ett storskaligt angrepp. Utskottet yrkade på att statsrådet i redogörelsen 2004 kommer med en heltäckande utredning i

saken och formulerar sin ståndpunkt till Ottawakonventionen.

Frågan om infanteriminor har utretts i grunden efter den föregående redogörelsen. Försvarsministeriet tillsatte en arbetsgrupp för att utreda frågan om infanteriminor. Utom försvarsministeriet var också utrikesministeriet och huvudstaben representerade i arbetsgruppen. Den kom i februari 2004 ut med en omfattande mellanrapport om Finlands möjligheter att avstå från infanteriminor och tillträda Ottawakonventionen utan att ge avkall på sin trovärdiga försvarsföråga.

Arbetsgruppen lämnade sin slutrapport i juli 2004. Den kom inte med någon gemensam rekommendation i slutrapporten. I stället lade försvarsförvaltningens och utrikesförvaltningens representanter fram sina separata ståndpunkter som avvek från varandra. Försvarsförvaltningens representanter ansåg att Finland kan tillträda konventionen 2012 när infanteriminorna har förstörts. Utrikesförvaltningens representanter hävdade att Finland kan tillträda konventionen redan 2008, då minorna ska ha förstörts inom fyra år fram till 2012. Utrikesförvaltningen motiverade sin påskyndade tidsplan framför allt med en trovärdig utrikespolitik. Försvarsförvaltningen konstaterade att det krävs 311 miljoner euro extra för att kompensera bortfallet av infanteriminornas kapacitet. Utrikesförvaltningen tyckte att 200 miljoner euro skulle ha räckt för kompenserande köp utan ytterligare utrustning av beredskapsförbanden.

Försvarsutskottet påpekar att också unionens beslut 1997 (gemensam åtgärd 97/817/GUSP), som innebär att Finland tillsammans med de övriga EU-länderna har åtagit sig att sluta producera och bedriva handel med infanteriminor är mycket viktigt med tanke på Finlands beslut att avstå från infanteriminor. Beslutet avser att stödja ett globalt totalförbud mot infanteriminor. Enligt vad utskottet fått veta medverkade beslutet i EU också till att försvarsmaktens beredskapsförband inte utrustades med infanteriminor.

Av EU-länderna är det Polen och Lettland som vid sidan av Finland inte har tillträtt Otta-

wakonventionen. Enligt information till utskottet pågår en ratificeringsprocess i de båda andra länderna.

Redan detta bindande beslut med EU hindrar — utan att Finland ens tillträder Ottawakonventionen — Finland från att skaffa nya infanteriminor när de gamla är uttjänta senast i början av 2020-talet. Enligt rapporten från arbetsgruppen för infanteriminor måste Finland således i vilket fall som helst ersätta infanteriminornas kapacitet mellan 2010 och 2025 på grund av att de föråldrats. Efter 2010 föråldras de i allt snabbare takt. EU-beslutet om minor översändes innan det antogs i november 1997 till riksdagens utrikesutskottet för behandling med stöd av den dåvarande riksdagsordningen och antogs enhälligt också med stöd från Finland i Europeiska unionens råd.

Utrikesutskottet tar inte upp frågan om Finlands tillträde till Ottawakonventionen i sitt utlåtande. I en avvikande mening till utlåtandet föreslås att Finland ska tillträda konventionen 2006 och minorna förstöras fram till 2010.

Enligt redogörelsen kommer 300 miljoner euro att användas för system som ska ersätta infanteriminorna. Inom försvarsförvaltningens anslagsram anvisas 200 miljoner euro extra under 2009—2016 för upphandling av ersättande system, vilket enligt redogörelsen visserligen beaktas i anslagsramen efter 2016. Dessutom kommer försvarsmakten att anvisa 100 miljoner euro av sina egna tilltänkta medel för förbättring av försvarsmaktens slagkraft.

Finansutskottet påpekar i sitt utlåtande (FiUU 30/2004 rd) att kostnaderna för ersättning av infanteriminorna är höga med hänsyn till att det handlar om att ersätta fortfarande användbara, fungerande system med nya. Kostnaderna får inte belasta försvarsmaktens budget mer än vad som konstaterats i redogörelsen och preciserade uppskattningar av dem måste lämnas till riksdagen i tid innan det slutgiltiga beslutet fattas.

Enligt utredning till försvarsutskottet kan infanteriminorna ersättas med den tidsplan som anges i redogörelsen utan risk för Finlands försvarskapacitet, trots att deras prestanda inte fullt ut kan ersättas med något annat system. Ett sär-

skilt utvecklingsprogram kommer att startas i början av 2005 i anknytning till beslutet att ersätta infanteriminorna. Programmet går ut på att kompensera det prestandabortfall som de utmönstrade infanteriminorna ger upphov till, att förstöra minorna och att planera hur utbildning och taktik ska förbättras.

Utvecklingsprogrammet ska ange vad de ersättande systemen går ut på. Enligt utredning till utskottet anses det att de system som för tillfället bäst lämpar sig för våra förhållanden och resurser är olika slag av närförsvarsvapen (som närförsvarskastare och granatsprutor), Claymoreminor med anslutna sensorer, självständiga sensorsystem, moderna pansarmins-system och olika slag av intelligenta laddningar. Fördelen med de ersättande systemen är att de är flexibla och anpassbara efter situationen och en del har dessutom lång bärvidd. Å andra sidan är de ersättande systemen dyrare och deras tekniska livscykel kortare.

Den tidsplan och de finansiella arrangemang som läggs fram i redogörelsen medger enligt försvarsutskottets åsikt att Finland avstår från sina infanteriminor utan risk för försvarsförmågan. De ersättande systemen ökar enligt de militäre experter som utskottet hört i vissa delar försvarsmaktens effektivitet i betydande grad och lämpar sig i motsats till minorna också för internationell krishantering. Det är viktigt att arméns slagkraftigaste trupper, alltså beredskapsförbanden, är de första som kan utrustas med nya vapensystem som ersätter infanteriminorna.

Försvarsutskottet ställer sig bakom förslaget i redogörelsen att Finland ska tillträda Ottawakonventionen 2012 och göra sig av med infanteriminorna fram till 2016. Det hänvisar till finansutskottets utlåtande och förutsätter att man håller fast vid att försvarsministeriets anslag i budgetramen för 2009—2016 ökas med ytterligare 200 miljoner euro för finansiering av de ersättande systemen.

Enligt utskottets mening är det angeläget att ersättande system i största möjliga utsträckning upphandlas av den inhemska försvarsmaterielindustrin. Vad gäller service och underhåll av de ersättande systemen bör man i första hand ta

hänsyn till den depåkapacitet som redan finns för service och underhåll av minor.

Utskottet understryker att tillträdet till Ottawakonventionen inte inverkar på försvarsmaktens övriga minsystem, som fordonsminor och sjöminor. Det hänvisar till erhållen utredning och konstaterar att förhandlingarna om en internationell konvention om fordonsminor som också Finland ställer sig bakom inte spelar någon större roll för de fordonsminor som försvarsmakten använder.

Utveckling av försvaret

Grunderna för utveckling av försvaret

Finlands försvarspolitik och försvarslösning. I redogörelsen konstateras att Finland är ett militärt alliansfritt land och upprätthåller och utvecklar sin försvarskapacitet med hänsyn till förändringarna i sin säkerhetsomvärld. Försvarskapaciteten dimensioneras så att den räcker till för att försvara hela landet. Finlands försvar baserar sig på allmän värnplikt och ett territoriellt försvarssystem som kommer att omstruktureras. Finland fäster ökad uppmärksamhet vid att utveckla den kapacitet som behövs för militär krishantering och snabbinsatser och vid det ökade internationella samarbetet. Dessutom ges försvarsmakten bättre beredskap att stödja andra myndigheter.

Försvarsutskottet omfattar det som sägs i redogörelsen om grunderna för utveckling av Finlands försvar. Principerna stämmer överens med det uttalande som riksdagen godkände i samband med behandlingen av den föregående redogörelsen, där riksdagen förutsatte att försvarssystemet utvecklas utifrån allmän värnplikt och ett territoriellt försvarssystem (FsUB 2/2001 rd).

Utskottet framhåller att Finland inte är medlem i någon militärallians och därför måste det militära försvaret enligt utskottets syn ordnas och utvecklas med beaktande av detta och med målet att bevara en trovärdig nationell försvarskapacitet. Finland är politiskt bundet vid Europeiska unionen och deltar som sägs i redogörelsen fullt ut i att utveckla och genomföra unionens gemensamma säkerhets- och försvarspoli-

tik. Försvarsutskottet tillstyrker Finlands engagemang i unionens säkerhets- och försvarspolitik.

Europeiska rådet kan med stöd av både unionsfördraget (Nicefördraget) och EU:s nya konstitutionella fördrag besluta med enhällighet att EU:s medlemsstater inför ett gemensamt försvar. Försvarsutskottet konstaterar att något sådant beslut inte har fattats och att Europeiska unionen därmed inte kan betraktas som en militärallians.

Genom beslut av Europeiska rådet innefattar det nya konstitutionella fördraget redan en solidaritetsklausul (artikel I-43) och en s.k. säkerhetsgaranti (artikel I-41.7) som enligt försvarsutskottets mening ökar Finlands säkerhet och stabilitet.

Vad artikeln om säkerhetsgarantier i praktiken betyder för Finland har enligt utredning till utskottet inte analyserats närmare i beredningen av redogörelsen. Utskottet anser att regeringen bör utreda hur tillämpningen av solidaritetsklausulen och säkerhetsgarantin inverkar på Finlands säkerhetspolitiska situation och hurdana konsekvenserna kan vara i praktiken.

Finland kommer att utveckla sitt samarbete med Nato genom aktiv medverkan i Natos partnerskap för fred och samarbetet mellan EU och Nato. Utskottet stödjer samarbetet med Nato och ambitionen att förbättra försvarsmaktens operativa och materiella kompatibilitet med Natos standarder och normer. Samma standarder och normer tillämpas fullt ut också i det militära samarbetet inom EU och det finns inga andra internationella militära standarder. Samtidigt säkerställer man att det inte finns några praktiska tekniska hinder för att Finland i framtiden går med i Nato, vilket nämns som en säkerhetspolitisk möjlighet i redogörelsen.

Försvarsplaneringens kris- och hotmodeller. Enligt redogörelsen måste försvarsmakten förbereda sig på att hindra och vid behov avvärja militärt våld mot Finland. De hot- och krismodeller som försvarsplaneringen arbetar med (en regional kris, politisk, ekonomisk och militär påtryckning samt militära maktmedel, som kan

innebära ett strategiskt överfall eller ett anfall som inleds med ett strategiskt överfall i syfte att erövra områden) har förändrats jämfört med den tidigare redogörelsen.

I försvarsplaneringen räknar man med att i samarbete med andra myndigheter hindra eller begränsa användningen av asymmetriska krigföringsmetoder mot samhället (som hot med massförstörelsevapen, hot mot datasystem och informationskrigföring samt terrorism). I försvarsplaneringen beaktas vidare att det kan bli aktuellt att stödja andra myndigheter inom ramen för EU:s solidaritetsklausul.

Dessa hotbilder hör enligt redogörelsen till de hot mot Finlands säkerhet som försvarsmakten primärt ska ta sig an. De mest sannolika bland dem är en regional kris med följdverkningar för Finland och politisk, ekonomisk och militär påtryckning.

Den största förändringen i de kris- och hotmodeller som försvarsplaneringen arbetar med är att strategiskt överfall och storskaligt angrepp som man tidigare arbetat med slagits ihop och förts under beteckningen hot med militärt våld. Enligt utredning till utskottet är detta resultatet av att det är allt svårare att dela upp ett militärt anfall i tydliga faser eller typer i och med att det militära våldet på senare år har blivit flexiblere och svårare att förutse. Ett strategiskt anfall anses fortfarande vara den mest sannolika formen av militärt våld. Trots att man inte längre räknar med ett storskaligt angrepp som en separat hotmodell och sannolikheten för ett sådant angrepp bedöms ha minskat, räknar man fortfarande med det i försvarsplaneringen. Planeringen utgår från att ett anfall i syfte att erövra områden högst sannolikt börjar med ett strategiskt överfall.

Med hänsyn till den förändrade säkerheten i vår internationella omvärld är det enligt utskottets mening motiverat att man i försvarsplaneringens kris- och hotmodeller dessutom räknar med sådana sekundära hotmodeller som hot med asymmetrisk krigföring och tillämpning av EU:s solidaritetsklausul. Utskottet lyfter fram det som sägs i redogörelsen om att samhället i sin beredskapsplanering inom alla förvaltningsområden bör beakta hotet med asymmetrisk krigföring.

Försvarsutsikterna inför 2010-talet

I kapitlet om den säkerhets- och försvarspolitiska omvärlden beskrivs generellt hur olika länders försvarssystem förändrats efter slutet på det kalla kriget i och med att säkerhetshoten har fått ge vika och vapentechniken utvecklats i snabb takt. Vid sidan av territoriellt försvar i traditionell mening betonas försvaret av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och intressen samt livsviktiga samhällsfunktioner, ofta genom krishantering långt utanför de nationella gränserna. Försvarslösningarna i Europa bygger på ett allt intensivare multinationellt samarbete. Därför är målet att förbättra de väpnade styrkornas samverkansförmåga och att få dem att följa samma normer och standarder i olika länder.

Försvarsutskottet konstaterar att Finlands försvarssystem i huvudsak utvecklats efter ovan redovisade allmänna internationella linjer, inte minst när det gäller att skydda vitala samhällsfunktioner och krishanteringens och det internationella samarbetets roll.

Bland särdragen i vårt försvar jämfört med andra länder i Europa märks att vi fortsatt har ett territoriellt försvar, som ska ses över på det sätt som anges i redogörelsen, och allmän värnplikt. Båda två är fortfarande fullt motiverade i våra förhållanden.

Utskottet noterar att det territoriella försvaret oundvikligen måste ses över på grund av de begränsade resurserna och den minskade krigstida truppstyrkan. Det territoriella försvaret är fortfarande ett lämpligt system för Finland och tillgodoser olika hotmodeller som läggs fram i redogörelsen. Med hjälp av det territoriella försvaret kan vi smidigt och effektivt reglera vår försvarsberedskap.

Enligt den nu aktuella och den föregående redogörelsen är våra resurser begränsade jämfört t.ex. med våra grannländers och därför är det nödvändigt att försvarsmakten vidareutvecklar och ser över det territoriella försvaret. Med tanke på det territoriella försvaret är det enligt de sakkunniga som utskottet hört mycket viktigt att skydda samhällets centrala infrastruktur, objekt och funktioner. Utskottet understryker sin egen syn som sammanfaller med riksdagens uttalande

i samband med den föregående redogörelsen att hela landet ska försvaras.

Också vår allmänna värnplikt gör att vårt försvar skiljer sig från försvaret i många andra med Finland jämförbara länder. I Finland fullgör fortfarande över 80 procent av männen i den behöriga ålderskategorin sin värnplikt jämfört med omkring hälften i de övriga nordiska länderna och i framtiden avsevärt färre än så t.ex. i Sverige. Försvarsutskottet hänvisar till redogörelsen på den punkten att vi tack vare allmän värnplikt har en bred reserv som gör det möjligt att försvara hela landet utifrån ett territoriellt försvarssystem. Utskottet understryker också den roll som den allmänna värnplikten spelar för den fortsatt höga försvarsviljan i Finland.

Försvarsutskottet anser att värnpliktssystemet dessutom ger goda möjligheter att rekrytera nödvändig personal för försvarsmakten och internationella krishanteringsoperationer. Finlands fredsbevarande trupper som till stor del rekryteras bland våra välutbildade reservister har visat sig framgångsrika också i krävande krishanteringsoperationer tack vare sin allsidiga utbildning och sina goda språkkunskaper.

Under behandlingen av redogörelsen har försvarsutskottet begärt en uppskattning av huvudstaben av vad det i våra förhållanden kostar att upprätthålla ett försvar som bygger på allmän värnplikt versus en yrkesarmé. Kalkylen utvisar att Finland skulle behöva en mångdubbelt större försvarsbudget för att upprätta och upprätthålla en yrkesarmé som vore jämförbar med yrkesarméerna i andra EU-länder. Ändå skulle en yrkesarmé inte ensam klara av att försvara hela Finland enligt alla kris- och hotmodeller. En yrkesarmé skulle helt uppenbart också ha negativa följder för försvarsviljan.

Resurserna i denna redogörelse räcker enligt utredning till för att upprätta en försvarsstomme bestående av ett modernt lednings- och förvaltningssystem, beredskapsförband bestående av olika försvarsgrenar och begränsade specialtrupper som kan utnyttjas också under det kommande årtiondet.

Vapenmaterieltekniken utvecklas allt snabbare och blir allt dyrare och försvarsmaktens nu-

varande krigsmateriel måste i allt större utsträckning avskrivas från och med övergången till 2010-talet, vilket ökar det finansiella trycket på försvarsmakten. Den minskade krigstida truppstyrkan ställer samtidigt allt större krav på de operativa truppers mobilitet och kapacitet.

Beredskapen för de nya hoten kräver nya verksamhetsformer och det kraftigt ökade internationella samarbetet inte minst på grund av EU:s ökade krishanteringsaktiviteter gör nästa redogörelse ännu viktigare med tanke på försvarsmaktens tillgängliga resurser och kommande uppgifter. En del av de sakkunniga som utskottet hört bedömer att det krävs adekvata resurser för att upprätthålla försvarskapaciteten också om vår säkerhetspolitiska omvärld förblir oförändrad och vi fortsätter på vår tidigare linje.

Underrättelse-, övervaknings- och ledningssystemet. Enligt redogörelsen ska försvarsmakten få ett för alla försvarsgrenar gemensamt underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem som uppfyller kraven på nätcentrerad krigsföring.

Försvarsutskottet ser projektet för att utveckla försvarsmaktens underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem som mycket viktigt. De krigstida trupperna kommer att vara mindre än förut och för att de ska kunna utnyttjas effektivt i det territoriella försvaret behövs det ett mycket välfungerande underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem. Utskottet hänvisar till erhållen utredning och finansutskottets utlåtande och konstaterar att mer än 10 procent av försvarsbudgeten går till dataadministration och att en översyn av ledningssystemet därmed kräver ytterst noggrann planering för att vi också på detta sätt ska kunna utnyttja resurserna effektivare och åstadkomma betydande inbesparingar.

Med hänsyn till att det avsätts betydande resurser för översyn av ledningssystemet är det viktigt att försvarsmaktens underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem i framtiden vid sidan av det rent militära uppdraget i allt större omfattning stöder hela statsledningen och andra myndigheter och dessutom medger internationellt samarbete.

Utveckling av försvarsgrenarna

Armén. Arméns operativa truppers beredskapsbrigader ska uppnå operativ beredskap under 2008 och deras eldkraft och mobilitet förbättras. Arméns slagkraft ska också förbättras. Från och med 2009 prioriteras luftvärnet och de territoriella trupperna i utvecklingen av armén.

Försvarsutskottet noterar att de största förändringarna som föreslås i försvarsmaktens sammansättning i redogörelsen gäller armén. För armén upprättas ett särskilt nytt ledningssystem i stil med marinens och flygvapnets. För armén ska inrättas en särskild stab som svarar för den operativa ledningen både i fredstid och under krig. Arméstaben föreslås bli förlagd till S:t Michel. Utskottet konstaterar att reformen tydliggör arméns ledning och medger en övergripande utveckling av den.

I redogörelsen föreslås i linje med redogörelsen 2001 att arméns krigstida styrka minskas till 285 000 soldater, varav 60 000 ska vara operativa trupper. Antalet ledningsorgan inom armén ska minska till omkring hälften.

Försvarsutskottet konstaterar att planen för förbättring av arméns slagkraft som utarbetats utifrån redogörelsen 2001 är mycket viktig för utveckling av armén. Arméns slagkraft ska förbättras genom upphandling av tunga salvpjäser för att verkningarna ska nå motståndarens operativa djup. För artilleriet upphandlas specialammunition för beskjutning av yt- och punkt-mål och flygvapnet förses med markmålskapacitet. Samtidigt upprättas ett spanings- och målanvisningssystem som krävs för den fjärrverkande eldanvändningen. Det bygger på användning av prestationsdugliga fjärrstyrda luftfarkoster och moderna sensorer.

Under beredningen av redogörelsen har försvarsutskottet presenterats med en närmare redovisning av resultaten av utredningen om slagkraften. Med stöd av resultaten har man avstått från planerna att upphanda attackhelikoptrar. Utskottet anser att alternativen för förbättring av arméns slagkraft i redogörelsen är motiverade både ekonomiskt och operativt.

Marinen. I utvecklingen av marinen prioriteras skydd av sjöförbindelserna och förbättring av minjaksförmågan och de rörliga kustförbanden. Marinens krigstida personalstyrka minskas före utgången av 2008 med ca 25 000 man. Därefter uppgår den till ungefär 30 000 man.

Enligt utredning till försvarsutskottet hör lejonparten av de återstående marintrupperna till försvarsmaktens snabbast sammanställbara och bäst utrustade operativa trupper, vilket betyder att också om marinens krigstida truppstyrka i sig minskas i betydande grad försvagar det inte marinens kapacitet att klara av sina uppdrag.

Flygvapnet. Inom flygvapnet ska framför allt jaktförsvarets prestationsförmåga och ledningssystemet för luftförsvarets eld förbättras. Hornet-materielens prestationsförmåga förbättras genom uppdatering av materielunderhållet och dessutom påbörjas upphandlingen av ett fjärrverkande precisionsvapensystem som möjliggör markmålseld. Meningen är att flygvapnet från och med 2008 ska kunna delta i internationella operationer. I redogörelsen konstateras dessutom att flygvapnet under nästa årtionde kommer att behöva 2—3 tyngre transportplans kapacitet för att bättre kunna stödja operationer i Finland och trupper som deltar i internationella operationer. Flygvapnets krigstida styrka kommer enligt redogörelsen fortsatt att vara omkring 35 000 soldater.

Försvarsutskottet stöder ambitionen att möjliggöra för flygvapnet att delta i internationella krishanteringsoperationer från och med 2008. Försvarsutskottet noterar att planerna på att förbättra Hornet-materielens luft-mot-markkapacitet framför allt har samband med utvecklingen av arméns slagkraft. Det är motiverat att försäkra sig om en sådan kapacitet, för i och med att den krigstida styrkan skärs ner möjliggör luft-mot-markkapaciteten att eldkraften på kort tid i stor omfattning kan spridas över hela rikets territorium. Det är dessutom ett kostnadseffektivt sätt att öka eldkraften att man kompletterar den existerande Hornet-materielens utrustning med ny kapacitet. Enligt utredning till utskottet erbjuder luft-mot-markkapaciteten i kombination

med de ovan redovisade vapensystemen dessutom ett stridståligt, allsidigt och kostnadseffektivt system för att avvärja angrepp.

Utskottet konstaterar utifrån utredning att den planerade upphandlingen av 2—3 tyngre transportplans kapacitet avser transportkapacitet motsvarande medeltunga transportplan (med en kapacitet motsvarande Hercules C-130) som används i de andra nordiska länderna. Alternativet är att köpa flygplan eller att upphandla transportkapaciteten genom internationellt samarbete. Det viktigaste motivet för att upphandla tyngre transportkapacitet är vårt ökade deltagande i internationell krishantering. De tilltänkta flygplanstyperna lämpar sig också för luftburen tankning. Om Finland köper dem för sig själv blir också Hornet-planen användbarare här hemma i en krigstida situation. Utskottet anser att en upphandling av tyngre transportkapacitet är motiverad. Men det konkreta tillvägagångssättet kräver närmare utredning.

Finland utgår från att en eventuell strategisk lufttransportkapacitet (motsvarande Airbus A400 M) vid behov kan upphandlas som köpservice inom ramen för internationellt samarbete. Utskottet konstaterar att Finland i november 2004 har gått med i unionens tillfälliga mekanism för strategisk lufttransport (SALIS). Inom ramen för denna mekanism avsätts en viss mängd strategisk lufttransportkapacitet för Finland för krishanteringsoperationer.

Omstruktureringen av försvarsmakten, konsekvenserna för personalen och de tillgängliga resurserna

Enligt redogörelsen ska försvarsmaktens lednings- och förvaltningssystem anpassas till den förändrade säkerheten i omvärlden och de minskade krigstida trupperna. Försvarsmaktens nya uppgifter, det ökade internationella samarbetet och den fortsatta kostnadsstegringen ökar trycket på en effektivare användning av de begränsade resurserna.

Målet är att genom översyn och rationalisering av lednings- och förvaltningssystemet få bort omkring 1 200 årsverken fram till utgången av 2012. Samtidigt ska minst 500 årsverken om-

riktas från de nuvarande uppgifterna till försvarsmaktens utvecklingsprogram. Under 2008—2012 ska omkostnaderna genom strukturella åtgärder och årliga inbesparingar på 50 miljoner euro i snitt fås ner till nivån 2004 för att riktas till utvecklingsprojekt.

Redogörelsen fortsätter på samma linje som redogörelsen 1997 genom att föreslå ytterligare omstruktureringar av försvarsmakten. De största av dem gäller att inrätta en arméstab i S:t Michel och att dra in tre nuvarande försvarsområden och 12 militärlän. I stället för dem föreslås sju militärlän, av vilka fyra (Södra Finlands militärlän, Västra Finlands militärlän, Östra Finlands militärlän och Norra Finlands militärlän) är s.k. operativa militärlän. I stället för de indragna militärlänen inrättas regionalbyråer för värnpliktsfrågor och annan service och för kontakterna med reserven.

Det sker alltså en stor förändring i försvarsmaktens ledningssystem när den i fortsättningen har 49 regionala staber i stället för nuvarande 87. Också de fredstida staberna kommer att minska från 24 till 17.

Försvarsmaktens Materielverk ska fortsatt rationaliseras och verksamheten anpassas till situationen bl.a. genom sammanslagning av depåer och inrättningar. Finansutskottet hänvisar till erhållen utredning och konstaterar att det operativa behovet inom armén är omkring 10 depåer mot nuvarande 15. Verksamheten på depåerna ska göras effektivare framför allt genom att förvaltning och funktioner på olika depåer stegvis slås ihop.

Marinstaben kommer att flyttas till Åbo och beväringutbildningen vid fortet på Utö, Örö, Russarö och Makilo läggs ner under 2005.

Enligt redogörelsen ska arméns utbildningsorganisation läggas om så att den svarar mot behovet av värnpliktsutbildning. Det ska ske bl.a. genom omstrukturering och sammanslagning av truppförbandens förvaltning och organisation och en översyn av deras uppgifter. Garnisonernas obehövliga fastigheter och funktioner ska avskrivs genom beslut av försvarsministeriet.

Försvarsutskottet noterar att denna redogörelse är den första under den pågående omstrukturer-

reringen av försvarsmakten som inte kommer med konkreta rationaliseringsåtgärder enligt specificerade truppförband eller depåer. I redogörelsen nämns bara rationaliseringarna inom marinen inom Skärgårdshavets marinkommando, som gäller vissa fort i skärgårdskommunerna och Åbo Kustsektion.

Vid utfrågningen av sakkunniga i utskottet har det påpekats att kravet på årliga inbesparingar i omkostnaderna på omkring 50 miljoner euro 2008—2012 inom den nuvarande finansiella ramen gör det omöjligt att undvika avsevärda rationaliseringar. De sakkunniga har varit enstämmiga på den punkten att man inte bör försöka nå sparmålen enbart genom ytterligare rationaliseringar, eftersom de redan genomförts under tidigare omstruktureringar av försvaret.

Det finns en del nya utgifter som måste beaktas redan 2004—2008 i försvarsmaktens omkostnader. En i utskottets ögon motiverad översyn av beväringarnas sociala villkor, t.ex. att återinföra hemförlovningspenningen och höja dagspenningarna, och utrustning av snabbinsatsstyrkor är exempel på reformer som betyder extra utgifter för försvarsmakten. De pågående och förestående omfattande programmen för utveckling av försvarsmakten kräver dessutom stora satsningar på personal och resurser.

Efter den föregående utredningen har en fastighetsreform genomförts inom försvarsmakten och också om den enligt uppgift till utskottet har haft positiva verkningar för de nödvändiga ombyggnads- och nyinvesteringarna i försvarsmaktens fastigheter ser de ut att leda till en kraftig ökning i hyresutgifterna på grund av kravet på hög hyresavkastning från fastigheterna. Utskottet hänvisar till sina tidigare ställningstaganden och konstaterar att det i fortsättningen inte är motiverat att kräva full hyresavkastning på marknadsvillkor av försvarsförvaltningens fastigheter som i praktiken har en begränsad användning.

De sakkunniga som utskottet har hört föreslår att en stor del av målen för nedskärning och omplacering av personalen kan nås om man i början av 2005 fattar ett beslut att lägga ner två truppförband och i redogörelsen 2008 beslutar

om att lägga ner ytterligare två truppförband och rationaliserar försvarsmaktens Materielverk. Åtgärderna tillgodoser behovet att minska på personalen till 70 procent. Resten tillgodoses genom rationalisering av lednings- och förvaltningssystemet (JOHA 2008) och marinen samt trupparnas och länens upplagringsfunktioner. Finansutskottet påpekar i sitt utlåtande att trupper kan produceras efter de minskande åldersklasserna och behovet av truppproduktion i 20 truppförband från och med 2008 och i 18 truppförband från och med 2012. Försvarsutskottet anser att en översyn av försvarsmaktens utbildningssystem bör granskas med tanke på hela försvarsmakten.

Personalnedskärningarna kommer enligt utredning i första hand att drabba den civila personalen och kan huvudsakligen tillgodoses genom pensionering. Omplaceringarna innebär framför allt flyttningar av den militära personalen. Personalens åldersstruktur medger vissa rationaliseringar inom försvarsmakten. Enligt uppskattning kommer totalt omkring 4 300 anställda vid försvarsmakten att avgå med ålderspension under 2004—2012. Omkring 2 000 av dem är civila. Under denna tid uppskattas den totala omsättningen genom avgång (pensionering och andra typer av avgång) till sammanlagt 7 300 personer, omkring 3 500 av dem civila).

Alla dessa rationaliseringsåtgärder ger enligt vissa sakkunniga som utskottet hört en kalkylerad besparing på omkring 36 miljoner euro per år i lönekostnader och 10 miljoner euro i fastighetsutgifter.

Försvarsutskottet konstaterar att de ovan redovisade omfattande rationaliseringsåtgärderna inte räcker till för att få ner försvarsmaktens omkostnader till 2004 års nivå, eftersom besparingarna blir verklighet först efter 2012. Under 2008—2012 måste försvarsmakten spara ytterligare 5—25 miljoner euro per år i omkostnadsutgifter. Det är tänkt att inbesparingarna i första hand ska uppvägas genom den kostnadsnytta som s.k. partnerskapsverksamhet kan ge. Ett annat sparalternativ är att dra ner på försvarsmaktens ordinarie funktioner genom kortvariga åtgärder, dvs. ordna färre övningar och repeti-

tionsövningar. Utskottet ser det senare alternativet som ett klart sämre alternativ med tanke på försvarsmaktens funktion och ordinarie uppgifter.

För att de tilltänkta rationaliseringarna ska ha en spareffekt måste besluten om dem enligt vissa sakkunniga fattas redan i början av 2005.

Försvarsministeriet har enligt utredning till utskottet tillsatt ett antal utredningsmän för att se på olika alternativ att omstrukturera garnisonerna och försvarsmaktens Materielverk och depåer. Utredningsmännen ska lämna sina rapporter före mitten av februari 2005.

Redogörelsen ställer ett ambitiöst mål för nedskärning och omplacering av personalen i samband med den fortsatta rationaliseringen av försvarsmakten. Utskottet anser att försvarsmaktens operativa behov bör vara den främsta utgångspunkten för rationaliseringarna. Andra faktorer att beakta i en samlad bedömning är vilka effekterna blir för samhället, regionerna och totalförsvaret. Frågan om en översyn av försvarsmaktens nuvarande garnisons- och depåstruktur bör enligt utskottets mening först bedömas i förhållande till rationaliseringsmålen i redogörelsen. Om de nya och gamla utredningarna visar att strukturella åtgärder är nödvändiga kommer försvarsutskottet att föreslå att man på allvar överväger att fatta de nödvändiga besluten inom en sådan tidsram att osäkerheten kring eventuella rationaliseringsåtgärder och de negativa effekterna av en sådan osäkerhet ska kunna minimeras.

Försvarsutskottet hänvisar till finansutskottets utlåtande och kräver att de negativa effekterna av eventuella rationaliseringsåtgärder för personalen måste minimeras. Det understryker att principerna om en god arbetsgivare fullt ut ska iakttas i rationaliseringarna. Utskottet föreslår ett uttalande (*Utskottets förslag till uttalande 3*).

Tjänstemännen vid försvarsmakten är med stöd av lagen om försvarsmakten skyldiga att övergå till en annan tjänst eller ett annat uppdrag vid försvarsmakten när det är nödvändigt för att skötseln av uppgifterna eller tjänstgöringen ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Försvarsutskottet anser att flyttningsskyldighe-

ten absolut bör bibehållas men att regeringen bör utreda om det i övrigt är nödvändigt att vidta åtgärder för att försvarsmaktens anställda ska behandlas på samma sätt som anställda inom andra förvaltningsområden som drabbas av regionaliseringsåtgärder. Det behövs en utredning eftersom rationaliseringarna inom försvarsmakten behandlas som ett led i programmet för regionalisering av statliga funktioner.

Utskottet fäster sig också vid att den enda närmare specificerade rationaliseringsåtgärden i redogörelsen, dvs. att Åbo Kustsektion läggs ned och att beväringutbildningen vid sjöövervakningsforten i området dras in, får avsevärda lokala effekter för kommunerna i området, inte minst Korpo. Också om de föreslagna rationaliseringsåtgärderna är motiverade med tanke på en utveckling av försvarsmakten ser de enligt utredning till utskottet i fallet Korpo ut att bli ett allvarligt hot för hela kommunens livsduglighet i och med att omkring en tredjedel av kommunens arbetstillfällen och skatteintäkter försvinner. Dessutom hotar rationaliseringarna att radera kommunens skol- och socialväsande som de nu är organiserade och försämrar i avgörande grad de offentliga trafikförbindelserna som spelar en väsentlig roll i svåra skärgårdsförhållanden. Med hänsyn till åtgärdernas betydande lokala konsekvenser kräver försvarsutskottet att regeringen i samråd med Korpo och andra kommuner i området skyndsamt utreder hur de negativa effekterna av att Åbo Kustsektion läggs ned och beväringutbildningen upphör för områdets livsduglighet kan lindras i betydande grad.

Utveckling av det frivilliga försvaret

Enligt redogörelsen ska det frivilliga försvaret, som stöder det militära försvaret, omorganiseras så att det stöder myndigheternas verksamhet på alla nivåer. Omorganiseringen utgår från samhällets, försvarsmaktens och frivilligorganisationernas behov. För ändamålet bildas landskapstrupper som hör till försvarsmaktens krigstida styrkor. Regeringen ska enligt redogörelsen överväga om det behövs en särskild lag om det frivilliga försvaret.

Enligt försvarsutskottet är det en bra sak att redogörelsen klart signalerar att det frivilliga försvarsarbetet ses som en resurs som bidrar till säkerheten i människors dagliga liv, beredskapen för nya hot och den militära försvarsberedskapen.

En viktig reform i utvecklingen av det frivilliga försvaret är att landskapstrupper kommer att bildas. Det är tänkt att trupperna ska utgöra en del av försvarsmaktens regionala trupper. De ställs upp utifrån existerande krigstida trupper och ingår i arméns, marinens och flygvapnets krigstida styrka. Rekryteringen till landskapstrupperna sker i huvudsak bland frivilliga reservister som engagerat sig i försvaret av sin hembygd. Vid sidan av försvarsmakten kommer Försvarsutbildning rf att spela en viktig roll i utbildningen och att få en klarare definierad juridisk status.

Försvarsutskottet understryker att landskapstrupperna klart föreslås ingå i försvarsmaktens sammansättning. Frivilligorganisationerna kommer alltså inte heller i framtiden att omfatta militära enheter, bara försvarsmakten. Ramen för verksamheten bör enligt utskottets mening läggas fast i lag och det behövs en särskild lag om det frivilliga försvaret. Frågan redovisas närmare i redogörelsen. Det är en viktig princip att utbildning med militära vapen och vapensystem alltid ska ske under tillsyn av försvarsmaktens personal och att militära vapen ska förvaras under försvarsmaktens uppsikt och i försvarsmaktens förråd. Utskottet understryker vidare att det frivilliga försvaret bör utvecklas så att det får en struktur som garanterar att det står under adekvat parlamentarisk kontroll.

Försvarsutskottet anser att Försvarsutbildning rf spelar en viktig roll som anordnare av landskapstruppernas utbildning och tillstyrker att organisationens status som t.ex. offentlig-rättslig sammanslutning med lagfästa förvaltnings- och verksamhetsprinciper permanentas. Å andra sidan är det viktigt att landskapstrupperna inte inverkar på de traditionella försvarsorganisationernas status som fria frivilligorganisationer. Försvarsmakten och frivilligorganisationerna bör i sitt samarbete för att utveckla det fri-

villiga försvaret eftersträva ett genuint partnerskap. Utskottet poängterar att det frivilliga försvaret bör utvecklas med hänsyn till olika medborgarkretsars behov för att systemet i likhet med den allmänna värnplikten ska få bred förankring i samhället.

Utskottet hänvisar till utrikesutskottets och förvaltningsutskottets utlåtanden och menar att det frivilliga försvaret bör utvecklas med särskild hänsyn till att myndigheternas roller är klart definierade, inte minst arbetsfördelningen mellan de civila och militära myndigheterna.

Försvarsutskottet poängterar att de föreslagna åtgärderna inte avser att ingripa i t.ex. de militära myndigheternas och räddningsmyndigheternas ömsesidiga arbetsfördelning och ansvar.

Utskottet anser att man i fortsättningen ska kunna anlita landskapstrupper i stället för beväringar för handräckning till försvarsmakten. De som begär handräckning, t.ex. polisen och räddningsmyndigheterna, ska givetvis precis som nu ha ansvar för alla beslut att begära och ta emot handräckning. För att göra handräckningen effektivare kunde också handräckningsuppgifter ingå i utbildningen av landskapstrupper, menar utskottet. Dessutom bör reservisters civila kompetens tas i anspråk.

Målet i redogörelsen att utreda hur icke-värnpliktiga kvinnor kunde ges höjd status och bredare möjligheter i det frivilliga försvaret är viktigt. Utskottet omfattar ambitionen att ge icke-värnpliktiga kvinnor en chans att vara med i landskapstrupperna i uppgifter som motsvarar deras utbildning. I det sammanhanget bör det också utredas om kvinnor kan ges uppdrag i olika organisationer under undantagsförhållanden. Kvinnors ställning, rättigheter och skyldigheter bör värnas också genom en översyn av lagstiftningen och incitamentssystemet.

Krishantering

Utvecklingen av den militära krishanteringen

Enligt redogörelsen utvecklas Finlands krishanteringsförmåga med hänsyn till EU:s behov av trupper, prestationskraven enligt planerings- och översynsprocessen inom Natos partnerskap för

fred och det nordiska krishanteringssamarbetet. Finland deltar fullt ut i att utveckla och genomföra EU:s resurs- och materielsamarbete och i att skapa nya styrkor med större prestationsförmåga.

Utskottet hänvisar till redogörelsen och konstaterar att beredskapen för en allt mera varierad och krävande krishantering kräver mera flexibilitet, snabbare reaktionsförmåga och fortsatt anpassning av Finland till förändringarna i säkerhetssituationen. Det omfattar redogörelsen på den punkten att Finland bör utreda vilka möjligheter det finns att öppna upp sina övningsområden och sitt lufterum för EU:s behov och för annan internationell utbildning och övningsverksamhet. I redogörelsen nämns Enontekis som en möjlig ort och utskottet hänvisar här till möjligheten att utnyttja också Flygkrigsskolan i Kauhava för internationella övningar och internationell utbildning.

Utskottet understryker att den bärande principen i Finlands medverkan i internationell krishantering fortsatt bör vara att den samtidigt i största möjliga utsträckning stöder vårt eget för-svar.

Finland har deltagit i fredsbevarande och internationell krishantering under nästan 50 år. Utskottet ser det som betydelsefullt att Finland under de senaste 10 åren fortsatt har kunnat göra en viktig insats i den internationella krishanteringen, trots att krishanteringsoperationerna inte minst i f.d. Jugoslavien och Afghanistan har blivit avsevärt mera krävande.

Under de senaste åren har vårt deltagande i internationell krishantering etablerats på en sådan nivå att omkring 1 000 soldater på en gång deltar i internationella operationer och att de årliga utgifterna för internationell krishantering ligger kring 100 miljoner euro. Utskottet uppmärksammar finansutskottets utlåtande där det påpekas att utrikesministeriet och försvarsministeriet för tillfället har budgeterat betydligt under detta belopp för militär krishantering under 2006—2008. Enligt finansutskottet har det budgeterats drygt 13 miljoner euro för lite för 2006 och ca 25 miljoner euro för lite för 2007 och 2008.

Försvarsutskottet anser att våra nuvarande resurser för internationell krishantering är rätt dimensionerade. Medlen svarar mot omkring fem procent av hela den nuvarande försvarsbudgeten. Det är fullt möjligt att trycket på att anvisa en större andel för internationella aktiviteter ökar i framtiden. Utskottet understryker att vi i takt med de ökade internationella aktiviteterna måste se till att vi har adekvata personella och ekonomiska resurser och att de också uppfyller nödvändiga kvalitetskrav.

Utvecklingen av EU:s militära krishantering

Enligt redogörelsen har unionen bedrivit sin gemensamma säkerhets- och försvarspolitik i linje med Europeiska rådets beslut i Helsingfors 1999. Unionen har upprättat de beslutsstrukturer som behövs för krishantering och utvecklat och sammanställt militära och civila resurser för krishantering. Utskottet påpekar att EU:s krishantering har Finlands och Sveriges initiativ vid förhandlingarna om Amsterdamfördraget att tacka för att den har utvecklats så snabbt.

Utskottet gör den iakttagelsen att unionens krishantering efter redogörelsen 2001 snabbt har konkretiserats. Unionen har genomfört eller avser att genomföra tre rätt olika operationer under 2003 och 2004. Operation Concordia i Makedonien (FYROM) och den nyligen inledda operationen Althea i Bosnien och Hercegovina genomförs med stöd av Natoresurser utifrån Berlin plus-mekanismen. Operation Artemis i Demokratiska republiken Kongo genomfördes med EU-medlemsstaternas egna resurser. Erfarenheterna av operation Artemis har enligt vad utskottet erfarit i hög grad inverkat på planeringen av EU:s snabbinsatsstyrkor.

EU:s snabbinsatsstyrkor

Enligt redogörelsen förbereder sig Finland för att delta i unionens tilltänkta snabbinsatsstyrkor. Behovet av att ta fram en snabbinsatskapacitet nämndes redan i samband med EU:s ursprungliga styrkemål för militär krishantering vid Europeiska rådet i december 1999. Snabbinsatsstyrkor har i den senaste fasen uppställts utifrån ett initiativ som Storbritannien, Frankrike

och Tyskland lade i februari 2004. Trupperna integrerades i EU:s övergripande mål för krishantering i maj 2004 (*Headline goal 2010*).

Stridsgrupper är som anges i redogörelsen militärt självförsörjande insatsenheter om totalt ca 1 500 man var och omfattar nödvändiga specialgrupps-, flyg- och marinkomponenter. Försvarsutskottet inskräpper att benämningen stridsgrupp för EU:s snabbinsatsstyrkor (eng. *battlegroup*) är en etablerad militärteknisk term som bara beskriver truppförbandets storlek (förstärkt bataljon) snarare än dess ändamål.

Under behandlingen av redogörelsen har Finland genom beslut av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott den 3 november 2004 tillkännagett att Finland är berett att delta inte bara i en gemensam stridsgrupp med Sverige utan också i en annan grupp med Tyskland och Nederländerna. Beslutet tillkännagavs vid EU:s resurskonferens i Bryssel den 22 november 2004, där det också bekräftades att Norge avser att gå med i Finlands och Sveriges gemensamma stridsgrupp. Regeringen har underrättat riksdagen om saken i enlighet med 97 § i grundlagen.

Försvarsutskottet konstaterar att Finlands medverkan i snabbinsatsstyrkorna innebär en betydande förändring i vårt deltagande i internationell krishantering rent praktiskt. Den centrala egenskapen för de nya stridsgrupperna är en ytterst hög beredskap, grupperna ska ju ha full aktionskapacitet och skickas ut till operationsområdet inom 10 dygn från rådets beslut att inleda en operation och de ska kunna uppehållas i operationsområdet 30—120 dygn. Våra nuvarande trupper för internationella uppdrag förväntas vara startklara inom 30—60 dygn.

Snabbinsatsberedskapen kräver en helt ny typ av beredskap av försvarsmakten. Enligt utredning till utskottet ställer beredskapen alldeles speciella krav på hur de anställdas anställningsvillkor ska utformas och hur tjänstgöringsförbindelsen fungerar. Meningen är att frivilligheten ska komma fram i snabbinsats truppers tjänstgöringsförbindelse. När den har undertecknats bygger medverkan i operationen på den. Inledningsvis är det tänkt att omkring 40 procent av

de finska snabbinsats trupperna ska bestå av stampersonal och återstående 60 procent av kontraktsbundna soldater som rekryteras bland de internationella beredskapstrupperna.

Utrikesutskottet anser i sitt utlåtande att det finns mycket som talar för att Finland ska vara med och utveckla resurserna för snabba insatser. Försvarsutskottet omfattar denna syn.

Beslutsprocedurerna och lagstiftningen i övrigt

I redogörelsen sägs att regeringen tar upp frågan om en översyn av lagen om fredsbevarande verksamhet i nödvändiga delar med utgångspunkt i att det nuvarande beslutssystemet som kräver riksdagens samtycke är det som gäller.

Utrikesutskottet kräver i sitt utlåtande att det i beredningen av Finlands nationella beslut om stridsgrupperna och i planeringen av beslutsprocedurerna ses till att riksdagen har kvar sin nuvarande befogenhet i fråga om fredsbevarande operationer och krishanteringsoperationer. Det förutsätter också att riksdagen på ett tidigare stadium får vara med och formulera Finlands ståndpunkter innan beslut om EU:s operationer fattas i rådet. Försvarsutskottet instämmer i utrikesutskottets åsikt om att riksdagens befogenhet bör bibehållas.

Försvarsutskottet konstaterar att Finlands deltagande i EU:s snabbinsatsstyrkor, vilket Finland under behandlingen av redogörelsen åtagit sig genom gemensamt beslut av republikens president och statsrådet, kräver att vår lag om fredsbevarande verksamhet och delvis också annan lagstiftning om försvarsmakten ses över. Vad gäller lagen om fredsbevarande verksamhet måste man enligt utskottets mening se dels på grunderna för vårt deltagande i fredsbevarande operationer och krishantering, dels på beslutsprocedurerna, inte minst riksdagens medverkan. Det är bra att regeringen har börjat bereda en översyn av lagen om fredsbevarande verksamhet.

De tilltänkta uppdragen för EU:s snabbinsatsstyrkor omfattar alla EU:s krishanteringsuppdrag. Hela spektret av uppdrag anges i Amsterdambfördraget från 1997 och bygger på finskt och

svenskt initiativ. Uppdragen har kompletterats och breddats i det konstitutionella fördraget. Försvarsutskottet understryker att meningen är att snabbinsatsstyrkorna ska utföra samma kris-
hanteringsuppdrag enligt fördraget som EU:s mera omfattande kris-
hanteringsstyrkor enligt Europeiska rådets beslut i Helsingfors i december 1999. Det främsta målet för styrkorna har hela tiden varit att stödja FN:s fredsbevarande verksamhet framför allt i den inledande fasen, som i EU:s operation Artemis i Demokratiska republiken Kongo 2003.

Europeiska unionen har i alla sina programdokument om utveckling av säkerhets- och försvarspolitiken allt sedan Europeiska rådet i Helsingfors framhållit att den arbetar för att främja internationell fred utifrån principerna i FN-stadgan och erkänner att FN:s säkerhetsråd har det primära ansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Men i Europeiska unionens program förutsätts inte att operationerna ska ha ett ovillkorligt bemyndigande från FN:s säkerhetsråd. Enligt utredning till utskottet är det bara två av unionens 25 medlemsstater, Finland och Irland, som för tillfället i sin lagstiftning särskilt omnämner ett bemyndigande från FN:s säkerhetsråd, trots att alla medlemsstater understryker att säkerhetsrådets bemyndigande är det primära.

Försvarsutskottet påpekar att Europeiska unionen också i praktiken konsekvent har stött FN och arbetat för att främja organisationens mål. EU kan förväntas gå in för en mycket aktivare kris-
hantering i takt med att det nya konstitutionella fördraget medger bredare uppdrag och snabbinsatsstyrkorna betyder att det behövs mer resurser. Styrkorna kommer att vara rätt små (ca 1 500 soldater) och att ha hög beredskap, vilket gör att de kan sättas in på mycket varierande uppdrag i olika slag av snabbt eskalerande kris-
situationer.

Utskottet håller det inte för omöjligt att bemyndigande för att sätta in snabbinsatsstyrkor inte hinner utverkas från FN:s säkerhetsråd i alla situationer, t.ex. för att operationerna är akuta eller på grund av intressekonflikter mellan säkerhetsrådets permanenta medlemmar. Den till-

tänkta operationen kan dessutom vara av sådan art (t.ex. humanitärt bistånd eller evakueringsoperation) att frågan inte ingår i säkerhetsrådets behörighet.

Försvarsutskottet ser det som nödvändigt att EU:s snabbinsatsstyrkor i alla situationer följer principerna i FN:s stadga, också om styrkorna i en undantagssituation inte skulle ha bemyndigande från FN:s säkerhetsråd. Med hänsyn till att det krävs enhällighet av 25 europeiska demokratier för ett beslut om att sätta in EU:s snabbinsatsstyrkor håller utskottet det för omöjligt att unionen skulle försöka använda dem i strid med principerna i FN-stadgan.

Enligt försvarsutskottets preliminära bedömning kräver vårt deltagande i snabbinsatsstyrkorna en översyn inte bara av lagen om fredsbevarande verksamhet utan också av annan lagstiftning om försvarsmakten. Utskottet tänker t.ex. på behovet av att ange i lag vilka regler som gäller för finska fredsbevarande truppers rätt att ta till maktmedel och stampersonalens tjänstgöringsförbindelser när det gäller deltagande i snabbinsatsoperationer.

Försvarsutskottet noterar att slutgiltig ställning till behovet av att se över olika lagar i detalj kan tas först när regeringens tjänstemannagrupp har slutfört sitt uppdrag. Det är viktigt att arbetsgruppen gör en så bred och heltäckande bedömning av olika synpunkter och motiv som möjligt, anser utskottet.

Utvecklingen av civil kris- hantering

Enligt redogörelsen fördjupar och breddar Finland sitt engagemang för att utveckla och genomföra civil kris-
hantering framför allt inom ramen för EU men också genom andra organisationer och verksamhetsformer. De nationella resurserna utvecklas över hela linjen. Regeringen bereder en lag om civil kris-
hantering.

Utrikesutskottet framhåller i sitt utlåtande att prioriteringarna inom civil kris-
hantering då och då bör ses över. Det är viktigt att insatser för att utveckla rättsstaten uppmärksammas mer i utvecklingsplanerna. Utskottet understryker kopplingen mellan civil kris-
hantering och utvecklingssamarbete och betydelsen av konfliktföre-

byggande. På ett annat ställe i utlåtandet påpekar utrikesutskottet att utvecklings- och säkerhetsfrågorna bör planeras med siktet inställt på gemensamma strategier för att de samlade effekterna av insatserna ska kunna maximeras. Det poängterar att skillnaden mellan civila och militära aktiviteter måste bibehållas t.ex. i biståndsverksamheten.

I december avser unionen enligt utredning till utskottet att anta ett särskilt övergripande mål för civil krishantering (*Civilian Headline Goal*) som ska göra det möjligt för EU att genomföra civila krishanteringsoperationer i skyndsamma-re ordning än tidigare. Vid EU:s konferens i november om den civila krishanteringens resurser antogs monitorering som en ny EU-funktion. Det betyder att bl.a. de mänskliga rättigheterna och säkerheten granskas i vissa målländer och att information om det politiska läget samlas in. Redan tidigare har fyra prioriteringar lagts fram för civil krishantering (polisen, rättsstaten, den civila förvaltningen och räddningstjänsten). Vid resurskonferensen tillkännagav Finland som sitt åtagande sammanlagt 386 experter inom de fem prioriteringarna. De största grupperna består av experter inom räddningstjänst och polisarbete.

Utrikesutskottet föreslår att regeringen låter utreda om det hos oss behövs ett center för civil krishantering och konfliktförebyggande av samma typ som i Sverige och Schweiz. Vidare föreslår det att regeringen under 2005 kommer med en utredning till riksdagen om hur den tänker förstärka de nationella resurserna för civil krishantering, däribland expertisen på kvinnors rättigheter. I sitt utlåtande hänvisar utrikesutskottet till sitt tidigare förslag att anslag för civil krishantering bör tas upp i budgeten på samma sätt som för militär krishantering. Dessutom hänvisar det till ett tidigare förslag om att det bör utredas om civiltjänstgörare kan delta i civil krishantering. Försvarsutskottet ställer sig bakom utrikesutskottets förslag. Utskottet föreslår ett uttalande (*Utskottets förslag till uttalande 4*).

Den militära försörjningsberedskapen och försvarsmaterielindustrin

I redogörelsen framhålls att det för att säkerställa försvarsmaktens krisberedskap behövs avtal och arrangemang som gäller den nationella och den internationella försörjningsberedskapen. Utifrån dem är det möjligt att garantera att det under undantagsförhållanden finns tillgång både i hemlandet och i utlandet till underhålls- och reparationskunnande, reservdelar, materiel och annat stöd som inverkar på de kritiska systemens användbarhet.

Försvarsutskottet behandlade i sitt betänkande om redogörelsen 2001 den finländska försvarsmaterielindustrins ställning och utsikter i ett brett perspektiv. Det ansåg att redogörelsen 2004 bör innefatta en strategi för att bevara och skydda den inhemska tillverkningen av försvarsmateriel som behövs i en militär krissituation.

Utskottet noterar att det inte finns någon sådan strategi i redogörelsen. Frågor som tangerar försvarsmaterielindustrin tas upp i olika punkter i redogörelsen, framför allt i kapitlet om den militära försörjningsberedskapen. Det ställer sig bakom förslagen i redogörelsen till hur den militära försörjningsberedskapen ska kunna förbättras.

Utskottet understryker det som sägs i redogörelsen om att det i fråga om alla försvarsmaterielprojekt är systemens internationella kompatibilitet som är det centrala kravet med tanke på det nationella försvaret och den europeiska krishanteringsförmågan. Avsikten är att den inhemska försvarsmaterielindustrins verksamhetsvillkor och forskarsamhällets forskningsvillkor ska tillgodoses genom långsiktiga inhemska beställningar och produktutvecklingsprojekt, vilket utskottet ser som mycket viktigt. Det omfattar redogörelsens syn att försvarsmaktens projektprocesser måste förbättras och förenklas med största möjliga hänsyn till industrins behov.

I redogörelsen nämns att försvarsmakten och försvarsmaterielindustrin ska inrätta kompetenscentra inom gemensamt överenskomna områden. Försvarsutskottet ser dem som ett viktigt redskap för att förbättra den finländska försvarsmaterielindustrins villkor. Det påskyndar kom-

petenscentren. De är viktiga redskap för nätverksskapande och internationalisering både inom industrin och inom försvarsmakten.

Försvarsutskottet konstaterar att det är aktuellt än någonsin att lägga upp en särskild strategi för den finländska försvarsmaterielindustrin. Den befinner sig i ett brytningsskede som påverkas framför allt av planerna på att inrätta en europeisk försvarsbyrå och kommissionens ambition att öka konkurrensen i handeln med försvarsmateriel inom EU. Ett exempel på detta är kommissionens nyligen utgivna grönbok om offentlig upphandling inom försvarsområdet.

Enligt försvarsutskottets mening bör nästa redogörelse innehålla ett särskilt avsnitt om den finländska försvarsindustrin där frågor som har med industrins utveckling och betingelser att göra tas upp. Det skulle bidra till att Finland formulerar sin egen aktiva försvarsindustripolitik som kan garantera vår försvarsmaterielindustri lika goda verksamhetsvillkor som konkurrerande länders industrier. Utskottet föreslår ett uttalande (*Utskottets förslag till uttalande 5*).

Insatser för att trygga samhällets centrala basfunktioner

De viktigaste samhällsfunktionerna ska enligt redogörelsen tryggas i linje med statsrådets principbeslut i november 2003 och den tillhörande strategin. I det sammanhanget får tryggade elektroniska kommunikations- och informationssystem i samhället samt beredskapen för smittsamma sjukdomar och för risken att exponeras för strålning och kemiska substanser ökad tyngd. Försörjningsberedskapen dimensioneras enligt principen att befolkningens levnadsmöjligheter, livsviktiga samhällsfunktioner och försvarets materiella förutsättningar tryggas under alla omständigheter. Det internationella samarbetet ökar och offentliga beredskapsinsatser utvecklas.

Till de livsviktiga samhällsfunktionerna i strategin räknas statsledningen, den yttre handlingsförmågan, det militära försvaret av riket, den interna säkerheten, en fungerande ekonomi och ett fungerande samhälle, befolkningens för-

sörjningstrygghet och handlingskapacitet samt den mentala kriställigheten.

Försvarsutskottet tar upp utläggningen av finländska fartyg som en detalj i samband med försörjningsberedskapen. Transport- och logistiksystemet i Finland är i hög grad beroende av sjötransporter och det kräver också i framtiden en adekvat inhemsk och framför allt isförstärkt fartygskapacitet.

Försvarsutskottet anser att Finland har gjort ett målmedvetet och i en internationell jämförelse betydelsefullt arbete för att förbättra samarbetet mellan olika myndigheter i syfte att trygga de vitala samhällsfunktionerna under alla förhållanden.

Utskottet lyfter fram statsrådets strategi för tryggnad av samhällets livsviktiga funktioner från november 2003 och poängterar hur viktigt det är att genomföra dem. Dessutom bör adekvata resurser avsättas för verkställigheten. Det är nödvändigt att utreda på vilket sätt riksdagen kan medverka när strategin nästa gång ses över 2006.

Insatser för att utveckla den inre säkerheten

Samhällets interna säkerhet ska enligt redogörelsen tillgodoses i alla lägen. Myndigheternas förmåga att avvärja både redan existerande och nya hot ska förbättras. Statsrådet antog i september 2004 ett principbeslut om ett särskilt program för den interna säkerheten. Programmet prioriterar medborgarnas säkerhet och har som mål att göra det dagliga livet säkrare.

Insatserna för att utveckla den inre säkerheten integrerades från första början i beredningen av redogörelsen. Redogörelsen, programmet för den interna säkerheten och strategin för tryggnad av samhällets livsviktiga funktioner avstämades alltså redan i den förberedande fasen. Försvarsutskottet anser att en sådan beredningsprincip är god.

Förvaltningsutskottet tar i sitt utlåtande (FvUU 31/2004 rd) upp de interna säkerhetsfrågorna i ett brett perspektiv. Det noterar att de nya hoten mot den interna säkerheten ur vår synvinkel framför allt har att göra med internationell

terrorism, organiserad brottslighet med en brottskultur av det hårdföra slaget som styrs från utlandet, IT-samhällets sårbarhet, gränssäkerheten och räddningsberedskapen.

Förvaltningsutskottet hänvisar i sitt utlåtande till det som sägs i redogörelsen om att främja en laglig invandring, effektivt motverka illegal invandring och göra upp ett särskilt invandringspolitiskt program. Det lyfter fram synpunkterna på insatserna för att främja laglig invandring. Utrikesutskottet tar i sitt utlåtande upp betydelsen av att integrera invandrarna och understryker att Finland på detta område ska visa initiativ både nationellt och i EU.

Försvarsutskottet har ingenting att anmärka på i fråga om synpunkterna i förvaltningsutskottets och utrikesutskottets utlåtanden.

Beslutsförslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår försvarsutskottet

att riksdagen beslutar godkänna ett utlåtande enligt detta betänkande om redogörelsen och sända det till statsrådet för kännedom och nödvändiga åtgärder och

att riksdagen godkänner följande 5 uttalanden:

Utskottets förslag till uttalande

1. Riksdagen förutsätter att riksdagsgrupperna och de behöriga utskotten genom en uppföljningsgrupp kopplas in på beredningen av statsrådets nästa säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 2008, speciellt den del som gäller bedömning av säkerheten i omvärlden, och att de behöriga utskotten också i öv-

rigt hållas informerade om beredningen av redogörelsen.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att utveckla det regionala samarbetet i norra Europa med målet att göra det nuvarande arbetet effektivare, undanröja överlappningar och utveckla programmet för den nordliga dimensionen som ett led i EU:s grannskapspolitik.
3. Riksdagen förutsätter att försvarsmakten handlar som en god arbetsgivare då den skär ner och omplacerar personalen enligt målen i redogörelsen och har som utgångspunkt att undvika uppsägningar och minimera åtgärdernas negativa effekter, och att de i redogörelsen ospecificerade rationaliseringarna inom försvarsmakten lämnas till de behöriga riksdagsutskotten för bedömning när det finns konkreta förslag på dem.
4. Riksdagen förutsätter att regeringen utom att utveckla lagstiftningen om civil krishantering vidtar åtgärder för att förstärka de nationella resurserna för och expertisen på civil krishantering samt EU:s politik för civil krishantering och att den senast under 2006 lämnar en utredning i saken till riksdagen.
5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att lägga upp en särskild strategi för att trygga den finländska försvarsindustrins framtid och att den tar in ett separat avsnitt om detta i sin nästa säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse.

FsUB 1/2004 rd — SRR 6/2004 rd

Helsingfors den 16 december 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kauko Juhantalo /cent
vordf. Jaakko Laakso /vänst
medl. Tarja Cronberg /gröna
Tony Halme /saf
Eero Heinäluoma /sd
Reijo Kallio /sd
Bjarne Kallis /kd
Saara Karhu /sd
Antero Kekkonen /sd

Seppo Lahtela /cent
Jere Lahti /saml
Reijo Laitinen /sd
Kalevi Lamminen /saml
Eero Lankia /cent
Olli Nepponen /saml
Lauri Oinonen /cent
Antti Rantakangas /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Antti-Juha Pelttari.

RESERVATION 1

Motivering

Europeiska unionen har åtagit sig att i sin säkerhets- och försvarspolitik följa principerna i FN:s stadga. Den viktigaste principen är att militärt våld är tillåtet bara i självförsvar eller med stöd av ett bemyndigande från FN:s säkerhetsråd.

En viktig fråga när det gäller EU:s stridstrupper är om EU:s militära krishantering framöver kommer att stärka eller försvaga FN:s prestige och verksamhetsvillkor.

Med ett bemyndigande från FN kan EU med sin krishantering stärka FN:s trovärdighet och möjligheter att skydda människor. Utan ett FN-bemyndigande bryter EU:s krishanteringsoperationer däremot sönder det internationella rättssystemet och tar botten ur EU:s ambitioner att främja rättsordningen. De försämrar också andra aktörers tillit till att EU inte kommer att använda sin militära kapacitet till att ensidigt driva sina egna intressen utan bara främja fredsbevarande verksamhet.

På grundval av det ovanstående föreslår jag att riksdagen godkänner följande uttalanden (*Reservationens förslag till uttalande 1–3*):

Natomedlemskap

I redogörelsen och i betänkandet som godtagits av en majoritet i försvarsutskottet sägs att ett Natomedlemskap kvarstår som en möjlighet inom Finlands säkerhets- och försvarspolitik också i framtiden. Utrikesutskottet ville till och med understryka att ett medlemskap i Nato också i framtiden ska vara ett verkligt alternativ i säkerhetspolitiken.

Satsen har tolkats som en Natooption, alltså en möjlighet att i framtiden avstå från militär alliansfrihet och ersätta den med ett Natomedlemskap. Natooptionen är de facto ägnad att minska trovärdigheten i vår utrikes- och säkerhetspolitik, som bygger på militär alliansfrihet, och bär där för ständiga spekulationer om Finland kommer att anhänga om ett Natomedlemskap i framtiden eller inte. Sverige har ingen Natomöjlighet i sin säkerhets- och försvarspolitiska linje.

Dessutom lyfter försvarsutskottet i betänkandet flera gånger fram det finländska försvarets operativa och materiella kompabilitet med Nato och menar att kompabiliteten måste förbättras för att praktiska hinder inte ska stå i vägen för en anhängan om medlemskap i Nato. Tidigare motiverades Natosamarbetet och den operativa och materiella kompabiliteten med att det går smidigare att delta i Natoledda krishanteringsoperationer. Nu ingår ett eventuellt Natomedlemskap i motiven. Det späder på spekulationerna kring framtiden för Finlands militära alliansfrihet. Med hänvisning till det ovanstående föreslår jag att passusen om att kompabiliteten mellan det finska försvaret och Nato ska förbättras för att röja hinder ur vägen för ett Natomedlemskap och synpunkten att en ansökan om Natomedlemskap kvarstår som en möjlighet i Finlands säkerhets- och försvarspolitik också i framtiden stryks i betänkandet och att riksdagen godkänner följande uttalande (*Reservationens förslag till uttalande 4*):

Hornet-planen avsedda för territorialövervakning

Redogörelsen ger klartecken för att flygvapnets Hornet-jaktplan från och med 2008 deltar i internationella operationer.

När beslutet om jaktplanen togs i början av 1990-talet ansågs antalet plan vara ett absolut minimum för att övervaka vårt territorium och slå tillbaka eventuella kränkningar av vårt territorium. Nu ska en del av planen användas för andra ändamål än försvaret av vårt land.

Framöver kommer också en del av transporthelikoptrarna att användas vid internationella operationer.

Dessutom finns det planer på att Hornet-utrustningen ska få luft-mot-markkapacitet. Processen börjar med att Finland i enlighet med ett önskemål från Natos sida skaffar in ett preci-

sionsstyrt vapensystem med lång bärvidd som medger stormning. Det handlar antingen om så kallade glidbomber eller ett nytt robotsystem eller om bådadera. I båda fallen ändras jaktflygets karaktär väsentligt. Det nya systemet är dessutom dyrt och inkräktar på resurserna för resten av försvaret.

På grundval av det ovanstående föreslår jag att försvarsutskottet godkänner följande ståndpunkt:

"Försvarsutskottet anser det inte lämpligt att Hornet-jaktplanen konstrueras om till attackplan och att de i framtiden deltar i internationella operationer i stället för att sättas in för vår territorialövervakning. Också transporthelikoptrarna är avsedda för det nationella försvaret."

Indragning av garnisoner och depåer

Fram till 2012 har försvarsmakten för avsikt att minska personalen med motsvarande 1 200 årsverken. Neddragningarna gäller i första hand civilpersonal. Också garnisoner och depåer kommer att dras in. Redan i början av 2005 fattas sannolikt ett beslut om indragning av två garnisoner och senare om två till.

Regeringen har dock inte velat specificerat vilka garnisoner och depåer som ska försvinna. Det beror sannolikt på att redogörelsen blev klar strax före kommunalvalet hösten 2004. Man ville inte göra indragningen av garnisoner och depåer till en valfråga.

Trots att merparten av personalneddragningarna inom försvaret kan göras med hjälp av pensioneringar hotas en del av personalen av uppsägning. Framför allt den så kallade rationaliseringen av materielverket och indragningarna av depåer kommer att leda till uppsägningar.

Förslagen till indragningar av garnisoner och depåer måste utan vidare behandlas av riksdagen. Därför föreslår jag att försvarsutskottet godkänner följande uttalande (*Reservationens förslag till uttalande 5*):

Landskapstrupperna

I redogörelsen föreslår regeringen särskilda landskapstrupper som ska bygga på frivillighet. De ska ingå i försvarets krigstida trupper och få

regelbunden vapenutbildning. Landskapstrupperna ska till exempel också kunna ge polisen handräckning i fredstid.

Landskapstrupperna ska bestå av 10 000—50 000 frivilliga som ställs upp på enskilda orter och i stadsdelar på större orter. Tanken är att öka kvinnornas engagemang i det frivilliga försvaret och engagera icke-värnpliktiga kvinnor för landskapstrupperna.

Landskapstrupperna ska utbildas av Försvarsutbildning rf. Organisationen hör i dagsläget inte till försvarsmakten.

Regeringen uppger att det kommer att undersökas om en särskild lag om frivilligt försvar behövs. Än så länge är det oklart om lagen kommer och vad den i så fall innehåller. Det har inte heller utretts för vilken typ av handräckning frivilliga med militärutbildning kan anlitas. I debatten om landskapstrupperna har man vid sidan om räddningsuppdrag talat om "störningar" i samhället — strejker och demonstrationer — där frivilliga kunde ge polisen handräckning.

Frivilligorganisationer typ Finlands Röda Kors har uttryckt sin oro över de framtida verksamhetsmönstren för det frivilliga försvaret och påpekat att organisationernas syn på planerna kring frivilligverksamheten inte har tagits med i redogörelsen, som ensidigt fokuserar på försvaret. Finlands Röda Kors har en särställning som humanitär organisation i och med att den bistår myndigheterna dels under exceptionella förhållanden, dels vid krig och konflikter. Röda Korsets verksamhet bygger på fyra Genèvekonventioner från 1949 för skydd av offer vid internationella krig och två tilläggsprotokoll från 1977.

FRK:s särställning har i Finland bekräftats genom en lag (238/2000) och en förordning (239/2000) om Finlands Röda Kors. Enligt bestämmelserna utövar Finlands Röda Kors tillsyn över Genèvekonventionerna samt stöder och bistår landets myndigheter både i fred och i krig samt vid väpnade konflikter. Därför upprätthåller organisationen en egen krisberedskap och utvecklar bland annat den frivilliga räddningstjänsten.

Finlands Röda Kors samordnar Frivilliga räddningstjänsten (Vapepa) som består av 46 or-

ganisationer och där det ingår cirka 30 000 frivilliga i 1 700 larmgrupper.

De frivilliga som utbildats av Vapepa hjälper myndigheterna till exempel vid spaning efter försvunna personer, evakueringar och storolyckor. Verksamheten bygger på samarbete och ömsesidigt förtroende mellan myndigheter och frivilliga sedan många år.

Samverkansformen har senast slagits fast i inrikesministeriets anvisning om samarbete mellan polisen och frivilliga försvarstjänsten (SM-2002-02673/Tu-313) och i länsvisa samarbetsavtal mellan polisen och frivilliga försvarstjänsten (2004).

Finlands Röda Kors har uttryckt stor oro för att gränsen mellan civila och militära funktioner suddas ut när det satsas på det frivilliga försvaret. Detta särskilt eftersom landskapstrupperna enligt planerna ska bistå myndigheterna också under normala förhållanden.

Redan under normala förhållanden är det viktigt att göra tydlig skillnad mellan civila och militära funktioner för att medborgarna under exceptionella förhållanden och parterna vid eventuella konflikter förmår se skillnaderna. Detta är nödvändigt för att garantera säkerheten för hjälpbehövande civila och biståndsarbetare. Den humanitära hjälpverksamheten ska klart och tydligt samordnas och genomföras av civila.

Om landskapstruppernas verksamhet utvidgas från krigstida uppdrag till stöduppdrag under normala förhållanden får vi ett system som löper parallellt med frivilligorganisationernas verksamhet.

På grundval av det ovanstående föreslår jag att försvarsutskottet godkänner följande uttalande (*Reservationens förslag till uttalande 6*):

Natos flygvapen övar i Finland

I betänkandet ger försvarsutskottet klartecken för att försvarets övningsområden öppnas för EU och för "annan internationell övnings- och utbildningsverksamhet". Det senare utesluter åtminstone inte flygvapnen från medlemsländerna i militärpaktens Nato.

Försvaret har redan länge grunnat över om det kunde vara en ny inkomstkälla att tillhandahålla militär utbildning och hyra ut övningsområden.

"I Kauhava finns det både kapacitet och lufttrum, vilket är en viktig faktor", framhöll försvarsminister Seppo Kääriäinen i november 2003. Enligt hans åsikt kunde Finland utbilda utländska jaktplans- och helikopterpiloter.

Enligt försvarsministern kunde också Enontekis komma i fråga som utbildningscentrum för helikopterpiloter från andra länders stridskrafter.

Det är känt att särskilt Polen redan länge har visat intresse för att utnyttja Finlands luftrum för utbildning av sina stridspiloter. Finland och Polen har också förhandlat om utbildning av polska stridspiloter i Kauhava.

Polen är medlem i militärpaktens Nato som stödde Förenta staterna i anfallet mot Irak. Attacken mot Irak gjordes utan bemyndigande från FN:s säkerhetsråd.

Planerna på att hyra ut övningsområden till utländska stridskrafter har väckt oro bland finländarna. I maj 2004 meddelade till exempel Naturskyddsförbundet att det motsätter sig försvarets planer på att hyra ut militära övningsområden till andra länder.

På grundval av det ovanstående föreslår jag att i betänkandets motiveringsavsnitt i stället för de två sista meningarna i det andra stycket i kapitlet om militär krishantering intas följande formulering:

"Finland är ett militärt alliansfritt land och låter inte försvarsmaktens övningsområden och landets luftrum användas för utbildning av utländska stridspiloter."

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår jag

att riksdagen utöver uttalandena i betänkandet godkänner följande sex uttalanden:

Reservationens förslag till uttalande

1. *Riksdagen förutsätter att Finland i EU arbetar för att EU:s stridstrupper bara*

sätts in vid operationer som har mandat från FN eller OSSE,

och att Finland bara deltar i de av EU:s krishanteringsoperationer som har mandat från antingen FN:s säkerhetsråd eller från OSSE.

2. *Riksdagen godtar inte att Finland deltar i EU:s stridstrupper om trupperna kan sättas in utan bemyndigande från FN alternativt OSSE.*
3. *Riksdagen förutsätter att kravet på ett mandat från FN eller OSSE bibehålls när lagen ses över, och att besluten om Finlands deltagande i EU:s militära operationer i alla lägen fattas av riksdagens plenum.*

4. *De ständiga spekulationerna kring en finländsk ansökan om Natomedlemskap i framtiden minskar trovärdigheten i Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska linje som bygger på militär alliansfrihet. Därför förutsätter riksdagen att samarbetet mellan Finland och Nato också framöver grundar sig på militär alliansfrihet.*

5. *Riksdagen förutsätter att regeringen lägger fram en proposition med förslag till indragning av garnisoner och depåer så snart som möjligt för behandling och beslut i riksdagen.*

6. *Riksdagen godtar inte att landskapsstrupper inrättas i enlighet med redogörelsen.*

Helsingfors den 16 december 2004

Jaakko Laakso /vänst

RESERVATION 2

Motivering

Hotbilderna har förändrats dramatiskt. De nya hoten mot säkerheten i Europa, terrorism, massförstörelsevapen och organiserad brottslighet, har alla att göra med den inre säkerheten. Men redogörelsen fokuserar på Finlands yttre säkerhet och försvaret när det gäller både finansieringen och själva åtgärderna. Den inre och yttre säkerheten måste behandlas i ett sammanhang för att medborgarna ska få en samlad bild av säkerhetsituationen.

Detta gäller i synnerhet de ekonomiska resurserna och prioriteringarna där. Redogörelsen går bara in på finansieringsramen för den yttre säkerheten och försvaret. Enligt redogörelsen ska de vara oförändrade, cirka 2 miljarder euro. Ändå beviljas 200 miljoner euro i extra anslag för vapensystem som ska ersätta minorna. Dessutom nämner betänkandet resurserna för militär krishantering, som enligt utskottet eventuellt är för små. Däremot kommer varken betänkandet eller redogörelsen med konkreta förslag beträffande resurserna för den civila krishanteringen. Vi måste också beakta att programmet för den inre säkerheten föreläggs riksdagen i vår. Kraven på tilläggsresurser ligger uppskattningsvis kring 150 miljoner euro. Det är absolut nödvändigt att riksdagen behandlar resurserna för den inre och den yttre säkerheten samtidigt för att eventuella överlappningar respektive samord-

ningar i resurserna till försvaret, polisen, gränsbevakningsväsendet och räddningstjänsten kan beaktas.

I redogörelsen och betänkandet är det bara begreppet handräckning, en sak som man ofta hänvisar till, som länkar samman den inre och den yttre säkerheten. Men storheten varken konkretiseras eller definieras, det sägs ingenting om vad handräckning kan ha för konsekvenser för den inre säkerheten, till exempel resurserna för polisen respektive räddningstjänsten.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår jag

att riksdagen utöver uttalandena i betänkandet godkänner följande uttalande:

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att resurserna för försvaret, polisen, gränsbevakningsväsendet och räddningstjänsten ses som en helhet vid behandlingen av programmet för den inre säkerheten våren 2005 och att de säkerhetspolitiska redogörelserna i framtiden har större jämvikt mellan inre och yttre säkerhet.

Helsingfors den 16 december 2004

Tarja Cronberg /gröna

RESERVATION 3

En majoritet inom utskottet har godkänt betänkandet om statsrådets redogörelse om säkerhets- och försvarspolitiken 2004 i en form som gör att jag inte till alla delar kan omfatta utskottsmajoritetens ståndpunkter. Sannfinländarna anser att Finland fortfarande resolut ska ställa sig utanför alla allianser och att vi i inga officiella sammanhang får öppna för möjligheten att Finland går med i Nordatlantiska försvarspakten Nato. Att skriva in en sådan möjlighet, som utskottet gör i sitt betänkande, gör att vår neutralitet och alliansfrihet måste ifrågasättas. Finland har en annan säkerhetspolitisk position än de övriga EU-staterna och Natoländerna. Därför är en allians med Nato av den typ som en majoritet av unionsländerna har valt ingen bra lösning för Finland.

I betänkandet går utskottet in för att förorda en ändring av lagen om fredsbevarande verksamhet. Ändringen kommer att tillåta att vårt land också deltar i krishanteringsoperationer utan bemyndigande från FN eller OSSE. I framtiden vill regeringen genom lagen om fredsbevarande verksamhet tillåta deltagande i operationer som bara bygger på ett beslut av Europeiska unionen. Sannfinländarna har alltid entydigt ansett att det måste finnas ett FN-bemyndigande för alla de fredsbevarande operationer som Finland går med i. Förenta nationerna är en världsomspännande organisation vars främsta uppgift är att främja freden i världen och dämpa krissituationer. Det faktum att FN på senare år har varit svagare till följd av att staterna i säkerhetsrådet har agerat taktiskt räcker inte som orsak till att köra över FN som högsta bemyndigandegivare vid fredsbevarande operationer. Om Finland går med i krishanteringsoperationer som EU eller ännu värre Nato ensidigt utlöser kan vi bli inblandade i allvarliga konflikter som slutar i manfall. Det ligger inte i Finlands intresse att ägna sig åt den typen av verksamhet och därför måste vi fortfarande strikt hålla fast vid att alla fredsbevarande operationer där Finland deltar alltid måste ha ett bemyndigande från FN eller OSSE.

I betänkandet ställde sig en majoritet inom utskottet bakom förslaget att Finland tillträder Ottawakonventionen om förbud mot antipersonella minor 2012 och att infanteriminorna avskaffas senast 2016. Utskottet fattade sitt beslut väl medvetet om att vårt grannland Ryssland har ett stort antal infanteriminor och att en del av dem ligger i lager i närheten av våra gränser. Ryssland har veterligen inga planer på att tillträda Ottawakonventionen. Därmed försämrar vår försvarsförmåga avsevärt om vi avskaffar de infanteriminorna. Också USA har fortfarande antipersonella minor och ingen vet med säkerhet vilka planer landet har visavi Ottawakonventionen. De finländska minorna finns i lager och är hårt bevakade. De är således ingen risk för civila. De enda som riskerar utsättas för våra minor är trupper som i en krissituation anfaller vårt land, och det är väl det ursprungliga syftet med den typen av vapen. Det stämmer således inte alls när man motiverar planerna på att avskaffa minorna med att de är farliga för civila.

Enligt vad man vet kommer våra infanteriminor att vara helt föråldrade senast 2020, om inte åtgärder sätts in. Att en majoritet inom utskottet förordar att Finland tillträder Ottawakonventionen 2012 och avskaffar infanteriminorna senast 2016 är bara en kosmetisk åtgärd. Vi kunde nå samma slutresultat om vi bestämde oss för att bara köpa nya infanteriminor och inte underhålla de som vi har nu. Följaktligen kunde vi tillträda konventionen om förbud mot antipersonella minor senast 2020 förutsatt att det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde inte ändras radikalt före det. Utskottets beslut att avskaffa infanteriminorna innan deras användningstid går ut innebär stora kostnader för nya vapensystem, och det framhåller utskottet också i betänkandet. På grund av den allvarliga anslagsbristen och många dyra upphandlingar i armén blir utskottets beslut en onödig extra belastning på anslagen till försvaret och för statsekonomi.

Utskottet anser att Finland kan komplettera Hornet-stridsplanen med precisionsvapen med lång räckvidd som skjuts från luft-mot-mark, i praktiken alltså missiler. Det skulle utan vidare ge flygvapnet större eldkapacitet och öka bekämpningsförmågan vid anfall, men enligt min åsikt är projektet fortfarande inte mer än på planeringsstadiet. Därför är det alltför tidigt att ge en öppen fullmakt i den här frågan. Det hade varit klokt av utskottet att inte alltför tydligt flagga med en positiv inställning och att i stället säga att frågan är värd att undersöka och ta upp saken på nytt i nästa försvarsredogörelse.

Det finns planer på omfattande rationaliseringar av garnisonerna för att pengarna till försvaret ska räcka till. Det betyder att ett flertal garnisoner dras in eller slås ihop. I motsats till tidigare försvarspolitiska redogörelser säger regeringen inte direkt ut vilka garnisoner som är indragningshotade. I och med att utskottet förbehållslöst godtar planerna i redogörelsen ger det av allt att döma ministeriet och regeringen en öppen fullmakt att bestämma vilka garnisoner som ska försvinna i vårt land. I värsta fall kan en indragning vara dödsstöten för garnisonsorten när arbetstillfällen försvinner och skatteintäkterna minskar. Därför vore det av största vikt att Riksdagen innan de slutliga besluten fattas vet vilka garnisoner som står på indragningslistan. Därför borde utskottet ha sagt att inga indragningar kan göras innan försvaret lagt fram mer ingående planer i samband med nästa försvarspolitiska redogörelse.

På grund av det ovanstående föreslår jag i motsats till en majoritet i utskottet följande ändringar i betänkandet:

Det första stycket i kapitlet om Finland och Nato bör ha följande lydelse:

"Enligt redogörelsen kommer Finland att vidareutveckla samarbetet med Nato genom att aktivt delta i Natos partnerskap för fred och i EU-Natosamarbetet. Finland bevakar ständigt i vilken riktning Nato förändras, hur organisationens handlingskapacitet utvecklas och vilken roll Nato spelar internationellt."

Det andra stycket kompletteras med följande passus:

"Utskottet understryker dock att Finland kan delta i Natoleda krishanteringsoperationer bara om de har ett bemyndigande från FN eller OS-SE."

Jag föreslår att de fyra sista styckena i kapitlet om tillträde till Ottawakonventionen ersätts med följande stycke:

"Enligt vad utskottet har erfarit är kostnaderna för att ersätta de fortfarande användbara infanteriminorna med andra vapensystem utan att landets försvarsförmåga blir lidande orimligt stora. Dessutom förfogar vårt grannland Ryssland över stora mängder liknande vapen i sina lager. Därför anser utskottet att Finland än så länge inte ska tillträda Ottawakonventionen. Frågan omprövas när både Ryssland och USA har tillträtt konventionen."

Jag föreslår att det sjunde stycket i kapitlet om grunderna för utveckling av försvaret ändras på följande sätt:

"Finland kommer att utveckla sitt samarbete med Nato genom aktiv medverkan i Natos partnerskap för fred och samarbetet mellan EU och Nato. Utskottet stödjer samarbetet med Nato och ambitionen att förbättra försvarsmaktens operativa och materiella kompatibilitet med Natos standarder och normer. Samma standarder och normer tillämpas fullt ut också i det militära samarbetet inom EU och det finns inga andra internationella standarder."

Jag föreslår att den andra meningen i det första stycket i avsnittet Flygvapnet i kapitlet om utveckling av försvarsgrenarna ändras på följande sätt:

"Hornet-materielens prestationsförmåga förbättras genom uppdatering av materielunderhållet och dessutom utreds kostnaderna för ett fjärrverkande precisionsvapensystem som möjliggör markmålseld och om finansieringen kan inrymmas i den långsiktiga finansieringsramen för försvaret."

Jag föreslår att kapitlet om omstruktureringen av försvarsmakten, konsekvenserna för personalen och de tillgängliga resurserna får följande mening i slutet av stycke 12:

"Utskottet anser att inga garnisoner ska dras in före redogörelsen 2008 och att redogörelsen

ska lägga fram konkreta rationaliseringsåtgärder för specificerade och namngivna förband eller depåer."

Jag föreslår att den andra och den tredje meningen i stycke 5 i kapitlet om beslutsprocedurerna och lagstiftningen i övrigt slås ihop på följande sätt:

"Av Europeiska unionens 25 medlemsstater är det bara två, Finland och Irland, som i sin lagstiftning för tillfället har ett absolut krav på ett

bemyndigande från FN:s säkerhetsråd. Detta krav understryker också alla andra EU-medlemsstater."

Jag föreslår att den första meningen i stycke 8 i samma kapitel ändras på följande sätt:

"Försvarsutskottet ser det som nödvändigt att EU:s snabbinsatsstyrkor i alla situationer följer principerna i FN:s stadga och att de har ett bemyndigande från antingen FN:s säkerhetsråd eller OSSE."

Helsingfors den 16 december 2004

Tony Halme /saf

RESERVATION 4

Motivering

Enligt min mening är försvarsutskottets betänkande om statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse tillräckligt tydlig och heltäckande. Betänkandet är i linje med den nya redogörelsemetoden som innebär att olika intressegrupper, till exempel riksdagsgrupperna, deltar i de första förberedelserna. Betänkandet lyfter mycket väl fram det primära målet med säkerhets- och försvarspolitiken, likaså den grund som handlingslinjen för måluppfyllelsen bygger på.

Jag omfattar de ståndpunkter och synpunkter i betänkandet som gäller Finlands säkerhetsomgivning, utvecklingstrenden inom EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik och Finlands relation till Nato. Beskrivningen av riktlinjerna för hur Finlands försvar ska utvecklas och som gäller bl.a. försvarsgrenarna, en kommande omstrukturering och det frivilliga försvaret är klar och tydlig och ett steg i rätt riktning.

Bemyndigandet för snabbinsatsstyrkorna

Enligt min mening gäller den största frågan i betänkandet och redogörelsen Finlands deltagande i EU:s snabbinsatsstyrkor och i synnerhet beslutsprocessen kring Finlands deltagande i truppoperationer. Trupperna är ett av de många steg som redan har tagits mot ett gemensamt för svar som nämns i Maastrichtfördraget.

I betänkandet undersstryker utskottet FN:s betydelse och framhåller att truppaktiviteterna i alla lägen måste stämma överens med principerna i FN:s stadga. Jag tycker att det är ett adekvat konstaterande och anser det inte nödvändigt att ens indirekt på detta stadium ta ställning till en utvidgning av lagen om fredsbevarande verksamhet för att trupper vid undantagsförhållanden ska kunna sättas in på operationer utan bemyndigande från FN:s säkerhetsråd.

Först när statsrådets tjänstemannagrupp är klar med sitt arbete kan det bli aktuellt med att

öppna lagen om fredsbevarande verksamhet. Det är, enligt mitt tycke, inte tillrådligt att visa en antydning till klartecken för ett åsidosättande av ett bemyndigande från FN:s säkerhetsråd utan en grundlig debatt och utredningar om vad allt detta kan föra med sig för Finland.

Infanteriminorna

I betänkandet omfattar utskottet förslaget att Finland tillträder Ottawakonventionen 2012 och förstör infanteriminorna senast 2016. Utskottet motiverar sin ståndpunkt med ett EU-beslut från 1997 där Finland tillsammans med de övriga EU-staterna åtar sig att sluta producera och handla med infanteriminor, och med att vi kan skrota minorna utan att vår försvarsförmåga sätts på spel.

Jag konstaterar att de tidigare motiven till att avskaffa minorna, påståendena att Finlands rykte blir lidande och att minorna är föråldrade, inte längre gäller. Men de nya förklaringarna är inte övertygande. EU-beslutet förbjuder inte att vi underhåller de minor vi har på lager. Att byta ut tändröret i en mina mot ett nytt är en serviceåtgärd och inte ett utbyte mot en ny mina, i synnerhet som åtgärden enligt de sakkunniga kostar bara en bråkdel av de totala kostnaderna för en mina. Med ordentligt underhåll kan minorna användas fram till 2020 och ännu längre.

Vi kan förstås skaffa vapen som ersätter minorna, men det är vansinne att förstöra användbart gods och i stället köpa vapen för 200 miljoner euro, särskilt som man dessutom säger att de inte fullt ut ersätter minornas prestanda.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår jag att

riksdagen utöver uttalandena i betänkandet också godkänner följande uttalanden:

Reservationens förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att ett beslut om ett eventuellt deltagande i en operation med EU:s snabbinsatsstyrkor alltid fattas med stöd av en särslag, om operationen inte har ett bemyndigande från FN eller OSSE.*
2. *Riksdagen förutsätter att användningstiden för lagerförda infanteriminor förlängs med hjälp av noggrann service, vari bl.a. ingår utbyte av tändrören, och att Finland tillträder Ottawakonventionen när minorna i lager inte längre kan användas.*

Helsingfors den 16 december 2004

Bjarne Kallis /kd

RESERVATION 5

Motivering

I betänkandet låter en majoritet i försvarsutskottet bli att ta hänsyn till Finlands geografiska läge och de villkor som ett trovärdigt försvar ska bygga på.

I egenskap av medlem i Europeiska unionen har Finland arbetat för ett beslut som innebär totalstopp i hela världen för antipersonella minor. Man har försökt komma med påståenden om att vår utrikespolitik inte är trovärdig när Finland dragit ut på beslutet att förstöra minorna.

Inget land ifrågasätter Finlands position innan de ledande militära makterna i världen, USA, Ryssland och Kina, har tillträtt konventionen och är trovärdiga.

Vi ska inte mäta trovärdigheten för det finska försvaret med hjälp av ett beslut om att avstå från minorna. Vårt eget försvar kräver att vi garderar oss mot det värsta som kan hända. De antipersonella minorna är ett element i dessa förberedelser.

I redogörelsen lägger regeringen fram förslag till hur minorna kunde ersättas. Jag förstår mycket väl att våra vapen måste moderniseras, men det bör göras bara enligt en tidsram som är behövlig och nödvändig. Inskaffningen av nya vapensystem är onödigt snabb om man tar hänsyn till att vapensystemen med största sannolikhet måste finansieras med omkostnadsanslaget till försvaret. I sista hand betyder det att garnisoner måste dras in och personal skäras ner.

Också i framtiden måste Finland gardera sig för att kunna slå tillbaka ett omfattande anfall. Det nuvarande systemet kompletterat med nya vapensystem stärker försvarets trovärdighet. Under behandlingen av den här frågan har det getts missvisande och felaktig information om att minorna på lager håller på att gå ut. Enligt expertisen är det bara tändrören som behöver underhållas. Själva minan blir således inte för gammal.

Veterangenerationens erfarenheter från de senaste krigen visar utom all tvivel att minorna behövs. Ingen har kunnat komma med något system som till exempel ersätter jägarverksamheten. Med vad kan ett förband som förföljs försvara sig med annat än med minor?

Försvarsmakten är lojal mot den politiska ledningen, men vi får inte glömma var vi har den verkliga sakkunskapen. Nu måste vi ge en signal till den politiska ledningen att alla medel måste uttömmas och att det inte finns någon orsak att förstöra ett fungerande vapensystem.

Om Finland snabbt tömmer sina lager på minor gör vi ingenting annat än stöder den internationella vapenindustrin.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår jag

att riksdagen utöver uttalandena i betänkandet godkänner följande uttalande:

Reservationens förslag till uttalanden

Riksdagen förutsätter att Finland låter bli att ratificera Ottawakonventionen om antipersonella minor och att förstö-

ra de antipersonella minorna innan grannstaterna vid Finlands långa territorialgränser också trovärdigt har tillträtt en världsomfattande konvention som totalförbjuder minor.

Helsingfors den 16 december 2004

Seppo Lahtela /cent